

XIV. évfolyam
12. szám
ROMALAP
2006. december
Ára: 180 Ft

*Baxtalo krechuno!
Baxtalo nyevo bers!
Kellemes karácsonyi ünnepeket
és eredményekben gazdag,
boldog új évet kívánunk
minden kedves olvasónknak!*

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

Múlt

Válogatta: Szécsi Magda

Az imádott hon egy idő óta különös reformokat hoz. Mivel rájött arra, hogy a szabadság kenyér nélkül úgysem ér egy fabatkát, s mivel kenyeret nem tud adni, lassan-lassan fölfogyasztja azt a kevés szabadságot is, ami jobb időkről, véletlenül maradt ránk. Minden új reform szabadságot konfiskál. A gyülekezésnek, írásnak s beszédnek jogait már sikerült nagy részben elszedni. Most már rákerült a sor a szabad mozgás jogára. A nyomorult százazreknek ma már csak egy joguk van: fölfordulni. Előbb-utóbb ezt is csak e célra szolgáló, kijelölt szemétdombokon lehet megcselekedni.

Elfog bennünket a keserűség és a düh, mikor látjuk, mennyire nem akarják és nem tudják megmenteni ezt az országot a teljes elzülléstől, s mint játsszák ki a milliárdokat néhány száz ember kedvéért.

Ady Endre 1902

* * *

Jön egy század, meglehet, melyben a ló s tehervonó marhák állatgyűjteményekben ritkaságokul fognak mutattni, a járom és nyereg ritkaságtárban fog állani, mert minderre szűkség nem leszen, minden terhes munkát gép pótoland: nemcsak a munkára kárhóztatott rabszolgák, hanem a tehervonó állatok is föl fognak szabadíttatni a járom alól. Jön egy század, meglehet, melyben új intézmények váltandják föl a mieinket, s ami napjainkban áll, le fog romboltatni, vagy önként összerogyik, mert magán viseli a mulandóság bélyegét, az emberi nemmel pedig csak az élhet versenyt, ami örök, ami végtelen. Lehet, hogy a világbéke napjaiban csodálni fogják az emberek a véres fegyvereket, melyekkel hajdan a nemzetek öldösték egymást...

Vasvári Pál 1848

Jelen

Válogatta: Paksi Éva

Egy alkalommal egy előadásra mentem, és a teremben két egymás mellé tett kép fogadott. Az egyik a Tejút-rendszer spirálisan elhelyezkedő csillagait mutatta, a másik pedig a sejtmagunkban lévő dezoxiribonukleinsav spirálját. Később az előadásban elmondták, hogy ha ezt a két spirált összevetjük, nagyon érdekes megállapításra juthatunk. Minden spirál jellemezhető egy arányszámmal, amit úgy számítanak ki, hogy megméri a spirált alkotó kör sugarát és az egymás fölé kerülő ívek távolságát, és így egy arányítható értéket kapnak. Azokon a képeken látható két spirálnak az arányszáma egymással megegyezett. Olyan volt ez, mint egy üzenet. Mintha a sejteinkben hordoznánk azt az üzenetet, hogy nemcsak a Földre, de ahhoz a felfoghatatlanul óriás kozmikus világhoz is tartozunk.

Dr. Kígyós Éva

* * *

„Minél valódibb a szeretet, annál távolabbra hat térben és időben is. Ha rád gondolk, és szeretlek, megjelenik lelkedben az üzenet. A város másik pontján is. Néha a Föld másik pontján is.”

Müller Péter

Fotó: Nyári Gyula

LD
„LUNGO DROM”
ROMA LAP
Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány és az NCA támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon/Fax: 06-56/513-952, 513-953, 513-954. Levelezési cím: SZOLNOK Pf.: 77 5001 – e-mail: otka@interware.hu – Internetcím: www.lungodrom.hu. Főszerkesztő: Paksi Éva – Főmunkatárs: Farkas Kálmán – Tervezőszerkesztő: Gudmon Andrásné. Munkatársak: Hegedűs Sándor, Józsa Zoltán, Lukács Ilona, Nyári Gyula, Rácz Lajos, Szécsi Magda – Szerkesztőségi titkár: Pálfi Elvira. Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapfotó: Nyári Gyula

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT. – Felelős vezető: Tankó Csaba ügyvezető igazgató – ISSN 1216-982X

Megszületett Jézus

Drága Évikék, Magdikák és mindazok, akik egy életre szóló barátsággal elkötelezték magukat a tollal, papírral. Közeleg a szent karácsony. A kántálás, a bethlehemezés ideje. Most, amikor olyan idöket élünk, amely tele van

gyűlölködéssel, álnoksággal, farizeus képmutatással, az egyéni haszon-szerzés öncélúságával, most mondjuk azt, hogy: álljatok meg emberek! Álljatok meg! Hiszen a földrés sok országában ez az az idő, amikor vallási hovatar-tozásra, nemze-tiségre való te-kintet nélkül mindannyiunk számára meg-született Jézus. Legalább ez az egy hónap szól-jon a szeretetről, béke vegyen körül minket, titeket, csalá-dotokat, a vilá-got.

Milyen csodá-latos szép két szó: béke, szeretet. Isten, és szent fia, Jézus tekint ránk! Töröld el a földről a békétlenséget! Most, igen! Most, amikor olyan nagy szükség van a sze-retetre, amikor egymásra vagyunk utalva. Cigányok és nem cigányok. Emberek, próbáljunk meg, ahogy **Lukács Mihály** volt országgyűlési képviselőnk mondta, egy „tyúklépéssel” közeledni egymáshoz.

Most gondoljunk **Farkas Kálmán** bácsira, aki nem lehet már közöttünk, de őrizzük emlékét, és mindazt a tanítást, amit ránk hagyott. Az egymás iránti tiszteletet, szeretetet, egymás megbecsülését. Nem sok kell: egy szál gyertya, egy ima, mikor a fenyőfát körülállva a Mennyből az angyal éne-keljük.

A Szűz a gyermekkel.

Évikék, Mag-dikák, Jenők, Bélák és mind-azok, akiknek Isten adta te-hetségeket van tollal papíron hirdetni a békét, szeretetet, te-gyétek! Sőt, most még foko-zottabban tegyé-tek! Hiszen annyian va-gyunk, akik igé-nyeljük ezt. Testvéri jó bará-tom, **Pusoma Jenő** költő sza-vaival élve: „Mondjuk egy-másnak: testvé-rem, te jó ember vagy, igenis jó ember vagy! Hátha azzá vá-lik, hátha azzá válunk.”

Ezzel a mon-dattal kívánok

minden cigány és és nem cigány barátomnak, rokonomnak, ismerősöknek és ismeretleneknek békés, boldog karácsonyt, szeretettel, egészséggel teljes, sikerekben, eredményekben gazdag békés, boldog új évet!

id. Matusik György
Apc

Fotó: Nyári Gyula

UNIÓS MIKULÁS TUZSÉRON

❖ December 8-án Budapestről indult az uniós Mikulás a Szabolcs Szatmár Bereg megyei kistépülésre, Tuzséra, ahol délután az unióról szóló vetélkedő és koncertek után megajándékozta a helybeli gyerekeket. A rendezvényt a liberális euroképviselő, **Mohácsi Viktória** szervezte. „A 650 nagyon szegény gyermek részére magunk készítettünk kollégáimmal, saját kezűleg meglepetést, a gyermekek 3–14 évesek, köztük óvodába, normál tantervű, speciális iskolába járók vannak – mondta a képviselőnő.

MÁRCIUS 4.: ORSZÁGOS ÉS TERÜLETI KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK

❖ Az Országos Választási Bizottság 2007. március 4-ére tűzte ki a területi és országos kisebbségi önkormányzati képviselők általános választását. A választáson választó és választható, aki működő települési kisebbségi önkormányzat tagja (elektor). Listát azok a kisebbségi jelölő szervezetek állíthatnak, amelyek erre való jogosultságát az Országos Választási Bizottság az 578/2006. (XII. 5.) OVB határozatában megállapította. Az Országos Választási Bizottságnál – nyilvántartásba vétel céljából – be kell jelenteni azon szervezeteket, melyek több megyében vagy valamely megyében és a fővárosban kívánnak listát állítani, valamint az országos kisebbségi önkormányzati vá-

lasztáson induló jelölő szervezeteket. A területi választási bizottságnál kell bejelenteni azokat a szervezeteket, melyek kizárólag egy megyében kívánnak listát állítani. A szervezetek bejelentési kötelezettségüket a társadalmi szervezetek bírósági nyilvántartásából a választás kitűzését követően kiállított kivonattal teljesíthetik. A szavazás 6 órától 19 óráig tart. Szavazni a helyi választási bizottság által kijelölt helyiségben lehet. Az elektor csak azon a településen szavazhat, ahol a települési kisebbségi önkormányzat tagja. Az elektor mind a területi, mind az országos kisebbségi önkormányzati választáson egy listára szavazhat.

**RAUH EDIT
SZAKÁLLAMTITKÁR
ROMAÜGYI
MEGBESZÉLÉSEN
BRÜSSZELBEN**

❖ **Rauh Edit**, a Szociális és

Munkaügyi Minisztérium esélyegyenlőségi szakállamtitkára kétnapos nemzetközi kerekasztal-beszélgetésen vett részt Brüsszelben november 29-én és 30-án. Az eseményen az uniós strukturális forrás-lehetőségekről, illetve pénzügyi eszközök igénybevételéről esett szó, különös tekintettel a roma témákra. A szakállamtitkár előadást is tartott a megbeszélésen, amelynek keretében „A roma közösségek támogatása Magyarországon a Strukturális Alapokon keresztül” témában adott tájékoztatást.

**CSEHORSZÁG:
90%-OS ROMA
MUNKANÉLKÜLISÉG**

❖ *Bő terjedelemben foglalkozik a csehországi romák helyzetével összeállításában a Czech Business Weekly (CBW). A gazdasági lap cikkének apropóját*

az a nemrég nyilvánosságra került adat nyújtja, mely szerint a csehországi romák 90%-a továbbra is munkanélküli – noha a foglalkoztatási statisztikák javultak az Európai Unióhoz (EU) 2004-ben csatlakozott közép-európai országban. Ezzel összefüggésben a CBW ugyancsak részletesen tárgyalja a társadalmi kirekesztés problematikáját. Mint arra a lap emlékeztet: egy a szociális minisztérium megbízásából nemrég készült tanulmány szerint Csehországban 300-ra tehető azon területek száma, ahol a lakókat – köztük mintegy 80 ezer romát – a teljes kirekesztődés veszélye fenyegeti. Mindez nemcsak a szegénységben érhető nyomon, hanem az aggasztó lakhatási körülményekben, valamint a rossz egészségügyi viszonyokban is; miképpen kriminológiai problémákat ugyancsak maga után vonhat – sorolja a társadalmi peremlét kísérőjelenségeit az összeállítás.

SZEGÉNY DIÁKOKNAK NINCS EU-PROGRAM

❖ Európa legszegényebb diákjainak jelentős része nem engedheti meg magának, hogy részt vegyen az EU oktatási csereprogramjában, az Erasmus-ban. A Bizottság régóta törekszik arra, hogy oktatási programjai a szegény diákok számára is elérhetőek legyenek, azonban a Brüsszelben most közzétett adatok azt mutatják, hogy az alacsony jövedelmű csoportokban élő diákok fele pénzügyi nehézségek miatt egyáltalán nem képes részt venni az Erasmus-programban. Az Erasmus-csereprogram diákjai átlagosan hetente 35 eurót kapnak hozzájárulásként megélhetési költségeik fedezésére. **Jan Figel**, az EU oktatási biztosa is elismerte: ez a pénz nem elegendő azok számára, akik hátrányos helyzetűek, olyan családi háttérük van, amely nem teszi lehetővé az összeg kiegészítését, így ők nem élvezhetik a program előnyeit. A biztos szerint ezen a helyzeten változtatni kellene, ezért Jan Figel

arra kérte a tagállamokat, hogy nemzeti szinten támogassák a programot, hogy az még több diák számára elérhető legyen, főleg azokat segítsék, akiket nehéz sorsú, alacsony jövedelmű családjuk nem képes támogatni. A biztos egyúttal bejelentette: kezdeményezni fogja, hogy a diákoknak adandó EU-támogatás hetenkénti összegét 55 euróra emeljék fel

GALAMBOKON LEZÁRULT, TIZENEGY TELEPÜLÉSEN MOST INDUL A ROMA TELEPFELSZÁMOLÁS

♦ Galambokon egy ún. „vadtelepet” számoltak fel teljesen, ahol embertelen körülmények között élt 17 család. A minisztériumtól elnyert 65 millió forintos támogatásból eldózerolták a telepi viskókat, a családok újonnan épült önkormányzati lakásokba költözhettek, ahol már van áram, gáz, bevezetett víz és csatorna. Ezen kívül bővítették a helyi iskolát és oktatási-foglalkozási programokat szerveztek. Eközben félmilliárd forintos keretösszeggel a szaktárca és az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány (OFA) meghirdette idei második pályázatát a cigánytelepeken élők társadalmi integrációját elősegítő programokra. A meghívásos programban most tizenegy hátrányos helyzetű település kap lehetőséget. Domaháza, Egercsehi, Garabonc, Hangony, Hidas, Rudabánya, Sajóhidvég, Sós-hartyán, Szomolya Tunyogmatolcs és Vasboldogasszony önkormányzata vagy a településeken szerepet vállaló civil szervezetek pályázhatnak konzorciumban az 505 millió forintos keretösszegre: négy százmillió forintot a minisztérium a többit az OFA biztosította. Átlagosan 45 millió forintot osztanak majd szét a pályázók között. A program időtartama legfeljebb húsz hónap lehet, a számítások szerint

egy év alatt kell majd végrehajtaniuk a nyerteseknek a településeken a lakhatási, a munkaerő-piaci és a szociális integrációt és a telepeken lakó családok mindegyikét, illetve a településen lakó munkanélküli embereket is be kell majd vonniuk a programba, amelyet mentor is segít.

TIZABURÁN IS SEGÍT A SZENT LÁZÁR LOVAGREND

♦ A Jeruzsálemi Szent Lázár Katonai és Kórházi Lovagrend tagjaként id. Farkas László, a kultuszárca főtanácsosa szervezte meg azt a megbeszélést, melyen a tiszaburai képviselőtestület több tagja a lovagrend vezetőivel a jövőbeni együttműködés részleteit egyeztetette. A napokban zajlott tanácskozáson arról adott tájékoztatást a lovagrend magyarországi nagyperjele, dr. Simóka Tamás, hogy az emberi sorsokra érzékeny rendjük – különös figyelmet fordítva a halmozottan hátrányos helyzetű cigányságra – ruhaneműkkel, bútorokkal, műszaki cikkeket, a minimálnyugdíjon tengődők nyugellátásának emberbaráti rendezésével kíván szívbéli segítséget nyújtani a rászorulóknak. Kölcsönös igényként merült fel annak a lehetősége, hogy Kétpó után Tiszabura lehessen a megye második Szent Lázár lovagrendi települése.

„CIGÁNYOKAT NEM SZOLGÁLUNK KI”

♦ Mint ismeretes, a jászapáti romák sérelmezték, hogy a helyi pizzeria ajtajára „Cigányokat nem szolgálunk ki” feliratú tábla került. Azóta ez „Zártkörű rendezvény”-re módosult. Egy riportban Farkas József, a kisebbségi önkormányzat elnökhelyettese azt mondta: Urbán József tulajdonos megfenyegette, ha nem fejezik be a feljelentéseket, akkor úgy járhatnak, mint Olaszliszkan, és Apátiból elviszik a romákat. Urbán tagadja a vádak, ezért nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalmazás miatt tett bejelentést a Jászberényi Városi Bíróságon.

OLLÓVAL ÍRTUK

ÁTVILÁGÍTJÁK A CIGÁNY ÖSZTÖNDÍJAKAT

♦ A cigány iskolai ösztöndíjak várhatóan nem szűnnek meg, de változnak a pályázati feltételek. Előfordulhat, hogy a roma tanulók a mostani félévre utólag sem kapják meg a támogatást. A cigány közalapítvány volt elnöke felháborítónak tartja az eljárást.

Már hónapokkal ezelőtt ki kellett volna írni a pályázatot a cigány diákok tanulmányi támogatására, de ez még mindig nem történt meg. Ürmös Andor, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium roma integrációs főosztályának vezetője cáfolta azokat a híreszteléseket, hogy a kormány megszünteti a roma ösztöndíjakat, de hozzátette: átalakul a rendszer. Pillanatnyilag létezik egy ösztöndíj a hátrányos helyzetű gyerekeknek és egy másik a roma tanulóknak. Mindez nem azt jelenti, hogy a szegénységben élő cigányok kétféle jogcímen is pénzhez jutnak: aki az egyik helyre pályázik, az nem kaphat támogatást a másiktól. Ürmös Andor szerint a gond az, hogy a programok között nincs összhang, a célokban túl nagy az átfedés. Az előző tanévben az állam közel egymilliárd forintot fordított roma ösztöndíjakra: az első félévben csaknem 20 ezer, a másodikban 13 ezer diák részesült a támogatásból. A legtöbbet a főiskolások és az egyetemisták kapták, de az ő ösztöndíjuk sem igen haladta meg a havi tízezer forintot.

A szociális tárca megrendelt egy kutatást, amely azt vizsgálja, az elmúlt években hogyan hasznosult a pénz, sikerült-e elérni a legrászorultabbakat. A cigányságon belül is van egy rendkívül szűk, jómódúnak számító réteg. A főosztályvezető megfontolandónak tartja, hogy az ösztöndíj odaítélésekor a szociális helyzet is szempont legyen. Az is kiderülhet, hogy a szűkölködő roma családok egy része a megélhetésre kelti a gyerekek után kapott ösztöndíjat. Ez érthető, de nem helyes – állapította meg Ürmös Andor –, hisz az ösztöndíj nem szociális segély, hanem az iskolai előmenetelt segítő támogatás. A vizsgálat a közeljövőben készül el, s az eredmények befolyásolhatják az új rendszer kritériumait. Ürmös Andor úgy látja, legkorábban a jövő év elején, januárban lehet kiírni a pályázatot. A főosztályvezető nem tudta megmondani, hogy mekkora lesz a pénzügyi keret, miként azt sem, hogy a támogatást visszamenőleg megkapják-e a pályázók.

Jelen állás szerint tehát előfordulhat, hogy a roma diákok ebben a félévben hoppon maradnak, és utólag se látnak majd egyetlen fillért se. Varga József fideszes képviselő, a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány volt elnöke felháborítónak nevezte az eljárást.

Czene Gábor,
Népszabadság

mazás miatt tett bejelentést a Jászberényi Városi Bíróságon.

A Romaweb, az RSK,

a RomaPage, a Romnet,
és az Új Néplap
hírei alapján összeállította:
Paksi Éva

A hónap hírei • A hónap hírei

Segítő szeretet

Tiszteljük egymást, figyelünk oda embertársainkra!

Társadalmi helyzetünk meghatározza mindennapi létünket, lehetőségeink mozgásterét. A szeretet ünnepe feledteti problémáinkat, de a következő karácsonyig ismét küzdelmekkel teli új esztendő vár ránk.

Emlékképek peregnek előttem. Az 1980-as években az Ózdi Kohászati Üzemek Durvahengermű gyárrészlegénél géemkáztunk. A kihengerelt szelvényeket dolgoztuk fel a rendes munkaidő után, s ez az időszak közel 2 évet jelentett munkás éveinkből. Egyengetés, darabolás, kézzel történő pakolás, a kemény fizikai munka elvégzése után úgy néztünk ki, mint az ördögök.

A csoportunkban több volt a roma, mint a magyar. Dolgos, összetartó formáció volt a miénk. Megosztottuk egymással az ennivalót, a cigarettát, de ha úgy alakult, a gyáron kívül még egy üveg sört is. Tudtunk egymás problémáiról, örömeiről, ha a helyzet úgy hozta, akkor a munkaidőn túl is segítettünk egymásnak. Nyugdíj előtt álló csoporttársunk gyakran mondogatta: „A segítő sze-

retet vezérel bennünket egymás iránt. S testvéreim ez az igazság, mert a roma szív is ezt érzi. Mert segítünk egymáson karácsony előtt, de karácsony után is.”

Készülnek, várják

Roma ismerősömmel rágyújtunk egy cigarettára. A már nem fiatal férfi arra kér, hogy ne írjam le a nevét, de elmondja a véleményét.

– Olyan világot élünk, amely egyre több ember számára elviselhetetlenebb. Romának, magyarnak egyaránt, mert a szegénység terjed, behálózza a családokat. Természetesen a szegény emberek is készülnek, várják a karácsonyt. Nem úgy fog telni ajándéokra, mint módoséknál, de lesz ajándék. Megoldjuk... A családtagok egymásnak is örülnek, hogy megérjük, megértük ezt az

Dr. Tóth Józsefné a megajándékozott gyermekekkel.

ünnepet. Szeressük, tiszteljük egymást, figyeljünk oda embertársainkra!

Második alkalommal szervezte meg a Hungarian Business Leaders Forum Ki-sebbségi munkacsoportja karácsonyi adomány akció-ját azzal a céllal, hogy ajándékkal segítsék a hátrányos helyzetű, ózdi roma családokat. Természetesen nem tudják felvállalni a helyi kisebbség szociális alapproblémáinak megoldását, de hiszik, hogy a térség egyes közösségeihez való kötődésük teljes összhangban van a Forum alapelveivel. Az ajándékozási akció ebben az évben is a HBLF és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Civil Közéletiek Szövetsége közötti együttműködés eredményeként jött létre. A küldemény ruhaneműt, tartós élelmiszert, játékot, könyvet tartalmazott. **Aradi Pál**, a BCKSZ elnökének véleménye szerint az adományozás célja a gyerekeken keresztül a szeretetet eljuttatni a hátrányos helyzetű roma családokhoz.

Dr. Tóth Józsefné Fagygyas Erzsébet házitanító, az ajándékozási akció koordinátora a következőket mondta:

– Roma családok gyermekeit oktatom a szülők bevonásával, de ügyes-bajos problémáik intézésébe is besegítek, így szembesülök mindennapi valós helyzetükkel! Rendkívül nagy szegénységet tapasztalok. Többségük nem hogy karácsonyi vacsorát nem tud készíteni, hanem a minennapi élelem megvétele is gondot okoz.

„Szeretnénk egy szebb világot”

Váradi Sándorné, Ágnes négy leánygyermek édesanyja, két unoka nagymamája. A 43 éves, ózdi asszony elmondta, hogy mindig nagy szeretetben nevelték a gyermekeiket.

– A karácsony, de minden ünnep azon alapszik, hogy a családok a problémájukat hogyan tudják megoldani. Még a szeretet ünnepén is eszünkbe jutnak a mindennapi gondok. Családi pótlékból és szociális segélyből nem lehet „nagy” karácsonyi ünnepet csinálni. Kifizetjük a rezsit, s az egyéb kiadásokat, és utána nagyon kevés pénz marad. A kilábalás nehéz. Ózdon élünk, ahol negyven éves kor felett már nehéz az elhelyezkedés. Sok a munkanélküli ember, rossz a foglalkoztatási helyzet. Ózdon több ezer roma él, a sorsuk nagyon elkeserítő.

Hogyan készül a család az ünnepekre? A fenyőfát a gyerekek öltöztetik fel. Ajándékot kap a család minden tagja. Hagyományos ételeket főzünk, mint mindenki, így húsleves, töltött káposztát, süteményeket. Sok magyar és roma családnál a kevés jövedelem nem elég a karácsonyi felkészüléshez, így hozzá kell nyúlni a kölcsönökhöz. Banktól és magánszemélyektől felvett kölcsönökhöz... Nagyon szeretnénk egy szebb világot, hogy a megélhetésünk jobb legyen. Mind a három lányom jól tanul, az idősebbik a helyi közgazdasági szakközépiskolában ötödéves, s a két kisebb 7. és 2. osztályos. Ez nagy örömet jelent a számunkra. Sajnos a cigányokat egy kalap alá veszik. Én rendes vagyok, a házamba bármikor be lehet jönni, de sok ember szemében akkor is cigány vagyok, negatív értelemben. Mert az a másik ember nem tudja, hogy én milyen ember vagyok, hogyan neveltem a gyerekeimet. Nekünk is vannak hagyományaink. A család összejön az ünnepeken: a testvérek, a rokonság. Egy helyen vagyunk, táncolunk, jól érezzük magunkat. A lehetőségeink határát tudják a gyerekek, érzik, mert ebben nevelkednek. Megértik, hogy csak az ol-

Balogh Rudolf primás.
Fotók: Józsa Zoltán

csóbb dolgokra telik... De azt hiszem, ez nem csak a cigányoknál, hanem nagyon sok magyar családnál is így van – hangsúlyozta Váradi Sándorné.

Békesség legyen...

Balogh Rudolf ózdi primás 2007. januárjában lesz 71 éves. 55 éve zenél.

– Jó érzéssel tekintek vissza a zenészi pályafutásomra, mert sok embernek szereztünk örömet itthon és külföldön, de nem is igénylik a népi zenekarom fellépéseit a különböző rendezvényeken. A hagyományt kellene megőrizni, a cigányzenét, mert Magyarország erről volt híres. A zenekaromnak csak én vagyok ózdi tagja, a többi zenész sáta lakos. Külföldön 2 évvel ezelőtt voltam, a gömöri Czinka Panna primásversenyen 3. helyezést értem el. A fiam Budapesten primás, az egyik unokám pedig tanár, zenét tanít. A karácsony nagyon szép, bensőséges ünnep. Lelkileg is készülünk a karácsonyi ünnepekre. Szűkebb családi körben ünnepelünk a gyerekeinkkel és az unokákkal. Beszélgetünk, muzsikálunk – mondta **Balogh Rudolf**.

– Korábban a gyerekek mind eljöttek hozzánk karácsony ünnepén. Jöttek Bu-

dapestről, Balatonfüredről és Ózd-Tábláról. Én sütöttem, főztem, beszélgettünk a zenéről és az unokák tanulásáról. Nagyon jól éreztük magunkat minden alkalommal. Sokan voltunk az unokákkal, dédunokákkal bezárólag. Sajnos az eltelt évek változásai nagyon elszegényítették a családokat. Most is lesz karácsony, de szerényebb körülmények között. Megfőzöm a húsleves, a töltött káposztát, a pörköltet nokedlival, valamint a mákos és a diós bejglit. Öten-hatan ünnepelünk csak, mert a családom 35 tagú, de ez már a mostani helyzetben anyagilag nem kivitelezhető. Nem nagy összeg a kettőnk nyugdíja. Nagyon szerény, kis családi ünnepet csinálunk karácsonykor, de ennek is örülünk – vette át a szót **Baloghné Erzsike** néni.

– Budapestre már elvittük a fiam családjának az ajándékokat, a süteményt, mert nálunk ez így szokás. Nagyon sok roma család szegény, így szegény ünnep van a szegény embereknek. Békesség legyen az emberek szívében! A szeretetnél nagyobb kincs nincsen. Segítsék és szeressék egymást az emberek az év minden napján! – fogalmazta meg gondolatait Rudi bácsi.

Józsa Zoltán

Noha nagyjából ugyanakkor alapították meg anyanyelvi színházukat az Amerikai Egyesült Államokba kivándorolt kalderás nyelvjárású cigányok, a világ mégis a moszkvai Romen társulatát őrizte meg emlékezetében a legelső cigány színházi vállalkozásként. Tehette ezt annál is könnyebb lelkiismerettel, mert míg az óceánon túli kezdeményezés néhány év alatt hamvába hunyt, az orosz fővárosban még ma is sikerrel működnek Thália roma papjai.

Az, hogy a Romen megszűlethetett, elsősorban egy különös és kiemelkedő bolsevik személyiségnek, **Anatolij Lunacsarszkij** orosz irodalmárnak, filozófusnak, a bolsevik pártból a leninistákkal való politikai szembekerülése miatt előbb kirekesztett, majd visszavett nagyteknétyű és nagy tudású kultúrpolitikusának köszönhető. **Lunacsarszkij** 1917-től 1929-ig volt Oroszország, majd a Szovjetunió első művelődési ügyi népbiztosa. Még a politikai nézeteitől fényévnyi távolságra levő gondolkodók is elismerik: hatalmas munkát végzett az orosz kultúra kincseinek összegyűjtésében, megővésében. **Leninnel** többnyire jóban volt, de az úgynevezett „proletkult-kérdésen” többször összevesztek. A művelődésügy első embere ugyanis jó ideig nem volt hajlandó tudomásul venni a támogatandó kultúra tartalmának és értékeinek végzetes leszűkítését. Elvbarátai közt valóban furcsa szerzet volt, hisz a nagyorosz nacionalizmussal szembeszállva, a nemzetiségi kultúrák ápolását és megőrzését is igen fontosnak tartotta. Úgy vélte és tanította, hogy a népek börtönének nevezett Oroszország csakis ez által lehet a szabadság birodalma. A minden nemzetiség számára biztosítani szánt jogokat – neki magától értetődően, ám környezetének kevésbé megmagyarázhatóan – a cigányságra is kiterjesztette. A bolsevik hatalomátvitel idején – óvatos becslések szerint is – országszerte közel

másfélmillió cigány élt. A Szovjetunió-beli Romák Szövetsége ezekben az években egyike lett a bevett nemzetiségi szervezeteknek, amely cigány újság (Nevo Drom), és rádióműsor felett is bábáskodhatott. 1925-től számos (mintegy hatvan) cigány tanítási nyelvű nemzetiségi iskola kezdett működni, amelyhez elindult a roma tanító- és tanárképzés, valamint a cigány nyelvű tankönyvkiadás is. Ebben mindenképpen a közoktatásügyekért is felelős Lunacsarszkijnak volt vezető szerepe. Amennyiben megemlíjük, hogy felesége színésznőként jeleskedett, őt magát pedig színpadi szerzőként is jegyezték, megérthetjük, miért tartotta fontosnak egy roma színház létrehozását is.

Ezt 1929-ben kezdte szorgalmazni. Abban az évben, amikor **Sztálin**nal való óvatos, de folyamatos szembenállása miatt eltávolították a hivatalából. (Előbb csaknem súlytalan Tudományos Bizottsági elnöki tisztségbe, majd 1933-ban külszolgálatba, ahova utaztában „váratlanul elhunyt”.)

Látszólagos felfele bukása után egy év elegendőnek bizonyult arra, hogy utódjai megszüntessék a cigány iskolákat, visszatáncoljanak a nemzetiségi státuszról, de – mivel a „tehetetlenségi nyomatók” időnként politológiai kategóriaként is megállja a helyét – a lendületbe jött színházszervezést már nem állították le. 1930 végére már együtt van a megálmodott társulat (az Indo-roma Színkör) mégis újabb egy esztendő kell hozzá, hogy – néhány pusztán zenés esztrádműsort követően – igazi színelőadással jelentkezhesse. A valamivel több mint egy év alatt az újszerű színészeket nemcsak a színművészet mesterségbeli fogásaira, de szókincsbővítésre, a helyesen használt és pontosan ejtett cigány beszédre, illetve szavakra, szófordulatokra is meg kellett tanítani. Külön személyzetet, cigány nyelv- és énektanárokat is alkalmaztak emiatt. A különböző roma tájnyelvekből meg

A Moszkvai Romen Cigány Színház

kellett alkotni a mindenki számára elfogadhatóan megérthető oroszországi cigány irodalmi nyelvet, amelynek – az általános írástudatlanság miatt – legjelentősebb terjesztője még hosszú ideig a társulat maradt. Ez az első évtizedekben legalább olyan fontos küldetésük volt, mint amit a cigány nyelvű szépirodalom és a roma értelmiség megizmosodása, a színház-kultúra terjesztése érdekében tettek. Talán éppen az ez irányú eltökéltségüket és felkészültségüket látva járultak hozzá a hatóságok, hogy végül is eltérhessenek a tervezett névváltozattól, s **Moszkvai Romen Cigány Színház**ként indulhassanak.

A Romen Színház logója

1931. december 16-án (éppen hetvenöt éve!) gördült föl a függöny az első hivatalos ősbemutatón. Amennyiben a cigányság is törekedne kiemelkedő kulturális eseményeinek emléknappá nyilvánítására, mindenképpen ez lenne a Roma Színházi Világnap.

Rajko Đuric „A roma irodalom” című tanulmánykötetében kevés – de forrásértékű

adattal – taglalja a Romen Színháznak az oroszországi és egyetemes cigány irodalomra történő kisugárzását. Tőle tudjuk, hogy ezt az első színdarabot (a „Kereken gördülő élet”-et) **Alekszandr Vjesceszlavovics Zsermano** írta, akit a Szovjetunióban a roma irodalom atyjának is neveznek. Cigány darabok mellett a színház az orosz klasszikusok és a világirodalom cigány témához nyúló alkotók (**Puskin, Gorkij, Tolsztoj, Mérimée**) színműveit is műsorra tűzte. Ezt elsősorban a szintén cigány, **Nyikolaj Alekszandrovics Pankov** műfordításai tették lehetővé. Đuric említi még a nagyon szegény vándorcigány családban született **Mihajlo Bezljudskót**, is, aki az első színészek egyikeként kapcsolódott a társulathoz, s egy ideig meghatározó alakja maradt. A színház első kísérleti darabja, **Jevdokija Orlova** „Elveszte a dal mögött” című műve volt, amelyet már többé-kevésbé kritikai világlátás jellemez. Ezt is a harmincas években játszották. Mégsem ez a megközelítés volt a jellemző. A cigány felemelkedés vágya szocialista realista (szocreál) alkotásokban, a népi dallam, a nyelv és a formakincs megőrzésének parancsa a sematizmusban tört a felszínre. Az őszinte cigány indulatokat, a sosem volt roma romantikát,

Felvétel egy régi előadásról.

valamint az ideológiai túlfűtöttséget egyaránt elváró hatalmat és a közízlést is ki kellett szolgálni. Ez volt a túlélés ára. A legsötétebb diktatúra idején való átevickélés még akkor is dicsérendő tett, ha időnként elvtelen kompromisszum (a valóság elferdítése, a bűnök-bajok elkendőzése) volt is az ára.

E korszak Romen-beli frontembere egészen a II. világháború végéig **Ivan Lebegyev** volt, aki színészként, szerzőként és rendezőként is a társulat első emberének számított. A háború után **Szemon Arkagyevics Barkan** vezette a színházat. Az „olvadás” és „pangás” – **Hruscsov** és **Brezsnyev** pártfőtitkár – idején **Ivan Romano** (egy vándorló, de 1956-ban letelepedett cigány családból született költő) nevéhez fűződik a legnagyobb siker. „Isten veled cigány táborom!” című verseskötetét többször is színpadra állították, de ekkor már a világszínházi produkciókra is sokkal nyitottabbak lettek.

Az utóbbi évtizedekben több nemzetközi fellépéssorozaton is bemutatkozott színházi kollektíva **Nyikolaj Szlicsenko** vezetésével működik. Ő 1951-ben, alig tizenhat évesen került kapcsolatba a színházzal, s olyan színész- és rendezőóriások segítették mű-

Nyikolaj Szlicsenko

vészi kiteljesedését, mint **Kacsalov** vagy **Tarasov**. A színház közismert színészei rajta kívül **Szergej Siskov** és **Olga Petrova** voltak. Az érdeklődéssel hosszú ideig nem volt gondjuk, az állami, illetve városi tanácsi támogatás megnyugtatóan biztosította a fenn-

maradást. A párt, a szovjet kommunista ifjúsági szervezet (a Komszomol), a szak-szervezetek és a vállalatok pedig hosszú ideig a nézők jó részéről gondoskodtak. Volt idő, amikor csak hónapokkal előre lehetett a színház műsoraira helyet kapni, annyi volt a szervezett delegáció.

Ötszázötvennyolc ülőhelyes színházépületükben ma is ritka az erősen foghíjas nézőtér, többnyire ma is elővételben kelnek el a jegyek. A kezdetekkor a főváros cigánysága és értelmisége, a hatvanas-hetvenes évektől a már említett szervezett látogatók és turisták, ma viszont már külföldi roma csoportok is felkeresik az intézményt. A legnagyobb hiány azonban a fiatal színházlátogatókban mutatkozik. Őket elsősorban a koncert-jellegű produkciók, a középkorúakat pedig a cigány zene- és táncfesztiválok vonzzák.

A nyolcvanas évek végétől nagy előadásszámmal ment a „Grusenka”, a „Cigány utakon”, a „Hogyha cigány...”, a „Mi, cigányok”, a „Táncoslány a sátorból” és időnként egy-egy Carmen-adaptáció is. (A mai napig is ezek a színház repertoárdarabjai.) Mindez határozottan jelzi: ma sem kívánnak elszakadni a tudatosan vállalt gyökerektől, de képtelenek elszakadni a nem-cigány közönség elvárásaitól is. Innen távolról úgy tűnik, hogy hiányzik a műsorrendről a verbő, mai cigány témát feldolgozó rock-musicall, a valódi társadalmi feszültségeket roma látószögből felpanaszló dráma.

A Romen azonban így is több mint az ötvenöt moszkvai színház egyike. Olyan cigány kulturális intézmény, amely nemzetközi hírű, s amely minden ország kormányának s cigányságának is történelmi üzenetet küld.

Talán karácsony közeledtén olvasóink is megbocsátják, ha e sorok szerzője – a Romen tapasztalatait, többször zsákutcába futó sorsát is látva – előadja már-már rögeszmés teóriáját.

A nemzeti öntudatra ébredés, a nyelvi- és sorsközösség felismerése minden nép

e s e t é b e n együtt járt a nemzeti vagy kisebbségi lét múltjának és jelenének, a megélt félelmeknek, sérelmeknek, a megmaradásért és felemelkedésért vívott – sokszor hősiesség – küzdelemnek színpadra álmódásával. A nemzeti nyelvű szerzők és a nézőkben katarzist kiváltani képes

Szergej Siskov és Olga Petrova az Összetört korbács-ban.

színdarabok szórványos megjelenése mindeddig egyszerre váltotta ki az alkalmi társulások és az egyre inkább értő közönség számának növekedését. Ez persze igényt teremtett és visszahatott a szerzőkre, s színművészekre is, akik elhíresülve egyre több előadási alkalmat tudtak teremteni. A folyamat végén – amely általában a polgárság megerősödésének időszakával esett egybe – az állandó előadási helyek (az identitás-tudat szempontjából kulcsfontosságú darabokat folyamatosan színen tartó teátrumok), az állandó színtársulat és az állandósuló – új típusú közösséggé teremtődő – közönség „színházi szentháromsága” tehetett és tette valóságos közintézménnyé a színházakat. Nincs ez, nem lehet ez másként a cigányoknál sem. Polgárosodó cigányság ugyanis elképzelhetetlen a polgári intézmények nélkül. A magyarországi cigány színházteremtés apostolai (**Csemer Géza**, **Hollai Kálmán** és **Jónás Judit**) tiszteletreméltó, áldozatkész és önmagukat anyagi romlásba döntő, felőrölő – a többségi társadalom kultúrpolitikusai részéről szégyenletesen alig támogatott – kísérletei után, elodázhatatlanul eljött az ideje a hazai Cigány Színház létrehozásának.

A Romen hetvenöt éves múltja a példa rá: lehet és van is helye a nap alatt egy önálló cigány színháznak. A színház

azonban önmagában kevés: lélekhez szóló, lélekrengető, őszinte és szigorú művek kelljenek, tartós hatás ugyanis csak ilyenektől remélhető. Nem szabad elfeledni azt sem, hogy idehaza nem is onnan indulna, az orosz társánál jóval kedvezőbb helyzetben vehetné kezdetét a vállalkozás. Nálunk ugyanis már megteremtődött az indulás alapfeltétele, a szélesedő cigány értelmiségi réteg, vannak tehetséges színészek és vannak darabok. És nap mint nap teremnek szörnyű, de egyelőre kibeszélhető konfliktusaink. A magyar-, lovári- és beásnyelvű előadásoknak nem kellene a közönség izlés-uszályaiba gabalyodnia. Az itthoni cigány színház érzés-, tudat- és cselekedetformálásra egyaránt vállalkozhatna. Turnéival, tájszínházi előadásával, a különféle hagyomány-őrző művészegyüttesek bevonásával, a cigány festők-sobrászok vándortárlataival ki egészülve a legutolsó tanyaközpontig is eljuthatnának.

Óriási szellemi tőke áll indulásra készen az egyik, hamuba sült ígéretek és kultúrtörténeti árulások a másik oldalon... (Őszintén bevallva: időnként az innenin is.)

Egy nagy elszánt akarat kellene csak. Széleskörű összefogás! Szeretném hinni, hogy még megérem: a magyarországi Cigány Színház első negyedszázadát is újságikékben köszönhetem.

Hegedűs Sándor

Szécsi Magda

A meztelenre öltözött szeretet festője!

Látogatóban Bada Mártánál

2006. október 31-én kisfiammal, Paksi Éva főszerkesztővel és Nyári Gyula fotóművésszel meglátogattuk Gödöllőn Bada Márta festőművészt. Csodálatos nap volt! Ószillata volt a levegőnek, biborban, aranyban pompáztak a fák levelei, a nap úgy ragyogott, mint Márta szépséges festményei a Gödöllői Művelődési Ház kiállítótermében. Mártával néztük végig régi és új alkotásait, minden képhez fűzött egy rövid történetet, emléktöredéket, muzsika foszlányt. S míg el-elűnődtem a Májusi szerelem, Magdalénák, Cigánymese, Utolsó ítélet, Virágkisasszonyok című képei előtt, végtelen szép örömet éreztem. Bada Márta számomra, a meztelenre öltözött szeretet festője! Két marokkal szórja ránk belső tisztaságát, úgy, hogy megtisztul tőle a lélek. Bada Márta egyszerű, végtelenül jó ember, és olyan óriási művész, amilyen ritkán terem a földön! Régen megérett már a Munkácsy-díjra, de úgy tapasztalom, hogy rangján alul bánnak vele, pedig tisztelik is: tanítványai vannak, „iskolát” teremtett, de anyagi támogatást kérő pályázatait sorban utasítják vissza. Pedig ugyan, kinek járhatna leginkább a megbecsülés, a támogatás, ha nem Bada Mártának! Bizony neki, mert munkáival képes meggyőzni az embereket arról, hogy mindannyiunkban ott rejtőzik a tisztaság, és a fény mögötti halhatatlan energia: az az energia, ami a képeiből is áldásként árad felénk, és tündérkertet teremt a lélekben.

Bada Márta nem csak olajjal dolgozik. Örömmel fedeztem fel vízfestékekkel

alkotott képeit, zsírkrétával, pasztellel és temperával készült műveit. Leg-

újabb képein kevesebb a vonal, a drámai erő érzékelteséhez kevesebb is

elegendő, s így a színfelületek kifejező ereje megnőtt. Olyan finom, lebegős

Fotó: Nyári Gyula

átmeneteket, áttűnéseket hoz létre, amelyeket csak kevés kortárs festőnél tapasztaltam. Bada Márta jól tudja, hogy a színek, valőrök és tónusok teljes skálája fokozat nélkül egymásba oldható, a tér és sík, a távolság, a mélység és közelség, plaszticitás, görbült felületek széles, laza ecsethúzásokkal, foltokkal a festményre tehető. Ez olyan festői eszköz, amittől a felület tartalmilag telítette válik. Kiváló mesterei voltak, akiket sosem felejt el megemlíteni, ha interjú készül vele. 1989-ben így írt önmagáról: „1951. március 19-én születtem a Nógrád megyei Erdőtarcsán. Héttágú családból származom. Szüleim vályogvetéssel és rongykereskedéssel foglalkoztak. Az általános iskolát csak ketten jártuk ki, én és a húgom. 1963-tól 1976-ig a Budapesti Épületkerámiai Vállalatnál dolgoztam segédmunkásként, s a kézi-festő műhelyben lehetőséget kaptam padlólapok tervezésére. Jelenleg a Gödöllői Városgazdálkodási Vállalatnál dogozom, mint takarítónő. Iskoláskoromtól festegetek. **Remsey Iván** és **Mizsér Pál** festőművészek s **László Lilla** rajztanár nő keze nyomán alakult ki egyéni színvilágom. 1973-tól rendszeresen festek, munkáimon Gödöllő város és annak környéke, valamint a környezetben élő cigány emberek élete és megálmódott mesevilága elevenedik meg.”

Bada Mártának megszámlálhatatlan kiállítása volt már szerte az országban, de festményeit külföldön is jól ismerik. Munkái megtalálhatóak Hamburgban, a Néprajzi Múzeumban, Franciaországban, és magángyűjtőknél is, vala-

mint a Romano Kher gyűjteményében. Mártával egy kávé mellett arról beszélgettünk, hogy jelenleg mi tölti ki az életét, milyen örömök, milyen bánatok érték, történetek-e változások az életében.

„Nem sok minden változott az életemben, Magda. A festés, az örök! Abban tudok igazán elmélyedni, magamra találni. Folyton a festészet foglalkoztat, nem is nagyon tudok másra gondolni. Ha elkészül egy kép, és a kiállításon értik, meglátják bennem azt, aki vagyok, az nagyon nagy öröm! A képeken nem látszik a beszédhibám, és az sem látszik, hogy nehezen élek. Ami látszik, az a lélek! Hogy cigány vagyok és ez fontos nekem, hogy szeretem a gyerekeket, és a szépséget, a természetet, a zenét, a cigány és a magyar meséket. Én gyerekként is szegény voltam, most is napi gondokkal küzdök, senki sem segít rajtam. Gyakran vagyok úgy, hogy nincs festésem, nincs vásznom. Ez akkora tragédia egy festőnek, mint a földnek, ha hónapokig nem esik az eső, és elszáradnak a növények.

Valamikor jártam cigány alkotó táborba, **Zsigó Jenő** rendes ember, ő hívott, de 2–3 éve már nem járok, mert mindig közbe jön valami, hol betegség, hol a munka, mert meg is kell élnem valamiből a 17 éves fiammal, akit egyedül nevelek. Hatvanezer forintból kellene boldogan és elégedetten élnünk, de ez lehetetlen! A másik gyerekem és az unokám is velem lakik, de ők a nyári konyhában laknak, külön, önállóan. Nagyon nehezen élünk. Mondták már nekem sokan, hogy ha külföldön festenek ilyen képeket, már rég milliárdos len-

nék, de, hát én magyar vagyok, itt születtem, és amúgy sem vágyom nagy dolgokra!, csak, hogy a gyerekeim biztonságban legyenek, nekem meg legyen mindig vásznom és festésem. Igaz, mégiscsak van egy nagy vágyam... Jaj, Istenem! Ha egyszer elmehetnék a tengerre, le a tenger mélyére, ahol búvárkabinból nézhetném, hogy milyen állatok vannak ott... Hogy vannak-e olyan állatok, amiket én elképzeltem... Ezt nagyon szeretném! Gyerekkorom óta vágyom erre, és gyakran álmodom a tenger mélyéről.

Azt mondtad Magda, hogy a képeimen még az állatok is olyanok, mintha virágok lennének. Igen. Állat, virág, ember és madár szerepel gyakran a képeimen, örülök, hogy észrevetted! A madár nekem a szabadságot jelképezi, nem politikai, hanem lelki, szellemi értelemben.

Van ám örömöm is! Például ez a város. Szeretem Gödöllőt, igaz sokat kellett bizonyítanom, hogy elfogadjanak, de sikerült. Már 8 éve vezetek egy rajzszakkört egy olyan anyaoththonban, ahol sokat szenvedett asszonyok élnek a gyerekeikkel, és megesett lányok. Cigányok és nem cigányok, vegyesen. Játékosan tanítom a gyerekeket rajzolni, témát úgy adok nekik, hogy cigány mesét mondok. Nagyon ügyesek! A kifejezés szabadságára nevelem őket, évente pedig kiállítjuk a gyerekek munkáit. Egy filért sem kapok ezért, szeretetből csinálom. Amúgy sem tudnának fizetni, mert nagyon szegények! **Roszik Gáboré** ez az anyaoththon. Ő mindent megtesz, hogy a gyerekek szebb kör-

nyezetben, szeretetet kapva éljenek. Van, hogy még az anyák is gyerekek, 16–18 évesek, és ők is szeretetre vágnak. Roszik Gábor segítségével nélkül az utcán élnének. Én nagyon megérttem az emberi szenvedést, nekem sem sikerültek a házasságaim. Az első férjem megcsalt, a második meg ivott. Az első cigány volt, a második magyar. Sok keserűséget nyeltem, de a gyerekeim miatt nem bánok semmit, örülök, hogy megszülettem őket.

A politika? Ahhoz nem értek. Nem vagyok párttag sehol, én mindig vallásos ember voltam, számomra minden ember egyenlő, és csak az a fontos, csak az az érték, amit másoknak, a társadalomnak adunk, és ha szeretettel gondolunk egymásra. De megmondom őszintén, hogy nekem ma se a magyar, se a cigány politika nem tetszik, mert csak egymásra uszítják az embereket. És nem lett jobb világ! Itt, ma szegényebbnél szegényebben élnek az emberek. Szomorú, hogy a XXI. századba visszakerült a mezítlábas világ. És az is szomorú, hogy nincs elég szeretet az emberekben... Én szerencsésnek vallom magam, mert van bennem szeretet, mert van tehetségem, és olyan városban élek, ahol béke van, mert jó a polgármesterünk, **Dr. Gémesi György**, mert olyan emberek figyelnek rám, mint például **Szekeres Erzsébet**, és más gödöllői művészek, akik értékelik a munkáimat. Anyám mondta, hogy nagyon hideg volt, amikor megszülettem, de burokban születtem és egy cigány asszony azt mondta neki, hogy szerencsés leszek. Igazat mondott...”

Szécsi Magda

Pe nangipe uradepe kamipeski farbarica!

Kaj e Bada Marta samas

Ande 2006-to bersh ande oktoberi pe 13-to dyes mure shavoresa, *Paksi Evasa* thaj *Nyári Gyulasa* ande Gödöllővo samas kaj Bada Marta farbarica. Zurales shukar dyes sas. Tomnaki sung sas le aeros, bibori thaj somnakune sas le kashtenge patra, o kham kade abdyilas, sas Martake shukar kipura ande Gödöllővoske Kulturosko Kher. Martasa kethane dikhlam lake dulmutane thaj nyeve kipura, kaj sa kipura phendas jekh skurto paramicha, jekh bashajipe. Thaj kana gindysardom man angla lake kipura, Majushosko kamipe, Magdaleni, Romani paramicha, Paluni kris, Luludyake zhuvlyora, zurales lashi voja sasma. *Bada Marta* si mange e nanges uradepe kamipeski farbarica! Duje burnyikanca rispisarel pe amende lako uzhipe, kade hoj chinstinel late o dyi. Bada Marta jekhali-j, zurales lashi manusho-j thaj bares lashi farbarica-j. Cerra kesavi lashi farbarica si andej luma! Dulmut trubulas te lel le *Munkchivoski-mita*, de kade gindyisarav, na lashes bunusaren lasa, pale vi chinstinenla: sila sityimaske, kerdas „shkola”, ba lake palyazatura, ande soste love mangel, palpale bishaven. Pale kaske trubulas te den legmajinke zhutipe, te na Bada Martake! Voj peski butyi zhanel te sityarel, hoj ande sakaste si o uzhipe, pala o nuro e energija, kodi energija, so anda lake kipura avel amende thaj tunderaki bar kerel ande amaro dyi.

Bada Marta na numa pajeska farbasa, chickenos- legmajnyeve kipura maj nak zurales cerra farbara ulejosa kerel butyi. Vojasa ka kretasa, pastelosa thaj cerra leniji si, majfeder le zhanen te farbon kade, sar dikhlom lake kipura, so temperasa kerdas. Pe lake rangenca kerel butyi. Aka- voj. Voj lashes zhanel, sar

Fotó: Nyári Gyula

shaj makhel legmajshukares le farbanca, kade, hoj le dikhara te hatyaren lake kipura. Zurales lashe si-tyara sasla, kas chikana chi bistrel te phenel, te interjuvo kerel. Ande 1989-to bersh kade iski-risardas pe peste: „Ande 1951-to bersh, ande marchiushi, pe 19-to dyes arakhadyilom ande Nog-rad megdyevosko Erdő-tarcsa. Eftazhene samas. Muro dad thaj muri dej vajkara thaj dirzara sas. E teluni shkola numa dujzhene phirdam avri, me thaj muri cini pheny. Kathar 1963-to bersh zhi 1976-to bersh kerdom butyi andej Budapeshta kaj Budapesti Épületke-ramiai Vallat. Kothe shaj farbilom padlovoske lapu-ra. Akanak ande Gö-döllővo kaj Gödöllői Va-rosgazdalkodási vallalat kerav butyi, sar uzharica. Aba andej shkola farbkermom. O farbipe sityilom kathar **Remsey Ivan, Mizser Pal** thaj **Laszlo Lilla**. Voj rajzolipeski si-tyarica sas. Kathar 1973-to bersh farbuav, pe mure kipura le gödöllővoske manushengo trajo thaj le kathe trajile romane manushengo trajo, lenge paramichi si.”

Bada Marta sas aba but kiallitashura ande ungricko them de lake kipura vi ande kaver them lashes pinzharen. Lake butya shaj rakhas ande Hamburgo, ande francicko them thaj ande Romano Kher. Martasa pasha jekh kaveva pa kado vorbisardam, hoj akanak so si ande lako trajo, sosko lossh, soski briga sila.

„Na but parudas ande muro trajo, Magda. O far-

bipe, kado konshtantno-j! Ande kado zhanav chachahes pe mande te rakhav. Sagda po farbipe gindysarav, chi na zhanav pe kaver te gindysarav. Te kerdyol gata jekh kipo thaj po kiallitasho hatyarenles, dikhen ande mande kadi, kon som, kado bares baro lossh si mande! Pel kipura nashtig dikhen, hoj nasules vorbisarav thaj chi kado chi dikhen, hoj phares trajuvav. So shaj dikhen, kado si o dyi! Hoj rom som thaj kado fontosho-j man, hoj kamav le shavoren thaj o shukaripe, e natura, o bashajipe, le romane thaj ungricka paramichi. Me, sar shejori chorri somas thaj vi akank sima bajura, khonyik chi zhutil mange. Butivar najma farba, najma pohtan. Kado baro bajo jekhe farbareske, sar la phuvake, te chi del o brishind thaj shutyon le flori.

Varikana phirdom ande farbaki kumpanija, **Zsigo Jenő** lasho manush-i, voj akhardasma, ba 2-3 bersh chi phirav aba, ke sagda si varisosko bajo. Si kana nasvali somas, si kana trubul te kerav butyi. Trubul te trajuvav anda soste mure deshefta bershenge shavenca, kas korkorri bararav. Anda shovvardesh miji forintura trubulas te trajuvax baxtales, ba kado nashtig si! Muro kaver shavo thaj vi lesko shavoro manca beshen, ba von andel milajeski kinda beshen, na kethane manca. Zurales phares trajuvax. Butzhene phendine mange, te ande kaver them farbuvox kesave kipura, aba zurales barvali avos. Ba me ung-

rojka som, kathe arakhadyilom thaj chi kamos bare dyelura. Kamos t'avel mure shavenge lasho trajo, t'avel mange sagda pohtan thaj farba. Chaches sima jekh baro doro... Jaj, Devla! Te jekhvar shaj zhav kaj o baro paji, tela pel bare pajesko milno thaj shaj dikhlo soske pedura si kothe... Hoj si kesave pedura, soske me gindysardom... Kado bares kamos! Aba, kana me cini somas, kado kamlomas, butivar dikhav suno pal bare pajesko milno.

Kodo phendas, Magda, hoj pe mure kipura inke le pedura kesave-j, sar le luludya. Ova. Pedo, luludyi, manush thaj chiriklya si butivar pe mure kipura, losshav, hoj lan sama.! E chiriklya si mange o slobodipe. Kado slobodipe naj politikako, maj inke ande muro dyi si.

Si vi lossh! Kado foro! Kamav muro foro, Gödöllővo. Chacho, but trubulas te kerav butyi te primisarenma. Aba 8 bersh som sherunyica ande jekh rajzolipesko sakköro ande jekha dako kher, kaj bibaxtale romnya trajon penge shavorenca. Roma thaj gazhe.

Khelipesa sityarav le shavoren te rajzolin, romani pramicha phenav lenge. Zurales harnyiki-j! Chi potyinen mange pala kado, anda kamipe kerav. Zurales chorre-j, chi zhannas te potyinen. Kadala dako kher **Roszik Gaborosko**-j. Voj but butyi kerel, hoj kodol shavore ande majshukar krujalipe, ande kamipe te trajon. Si, hoj vi le deja terne-j, deshushove-deshoxto

bershenge-j, vi von kame-nas o kamipe. Roszik Gaborosko bikamipe pej vulica trajonas. Me zurales hatyarav len, chi man naj rom. Muro angluno ron xoxadasma, o dujto pale pilas. O angluno rom sas, o dujto gazho. But kerkipe nakhadom, de losshav, hoj sima mure shavore.

E politika? Kodi chi hatyarav. Chi som chi ande jekh parto, me le Devles kamav. Mange sa manusha egali-j. Mange numa kodo fontosho-j, so jekhkavreske das, thaj te kamipesa gindysaras pe jekhkavreste. Phenav tuke chachikanes, chi fajolma adyes chi e romani politika, chi le gazengii politika, ke numa pe jekhkavreste xolyavaren le manushen. Thaj chi avilas majlashi e luma! Kathe majchorrikanes trajon le manusha, sar dulmut. Brigaslo-j, ande kadal bersh palpale avilas e punrangli luma. Thaj vi kodo brigaslo-j, hoj andel manusha naj dosta kamipe... Me baxtaleske phenav man, ke si ande mande kamipe, harnyikipe thaj ande kodo foro beshav, kaj pacha si, ke lasho-j amare forosko sheruno, **Dr. Gemesi György**, ke kasave manusha len sama pe amende, sar **Szekeres Erzsebet** thaj kaver gödöllővoske manusha, kon hatyaren mure butya. Muri dej phendas, hoj zurales baro shil sas, kana rakhadyilom, de ande burko rakhadyilom thaj jekh romnyi kodi phendas lake, hoj baxtali avo. Chachipe phendas...”

**Fordította:
Géczy József**

Józsa Zoltán

Megfelelni a kihívásoknak

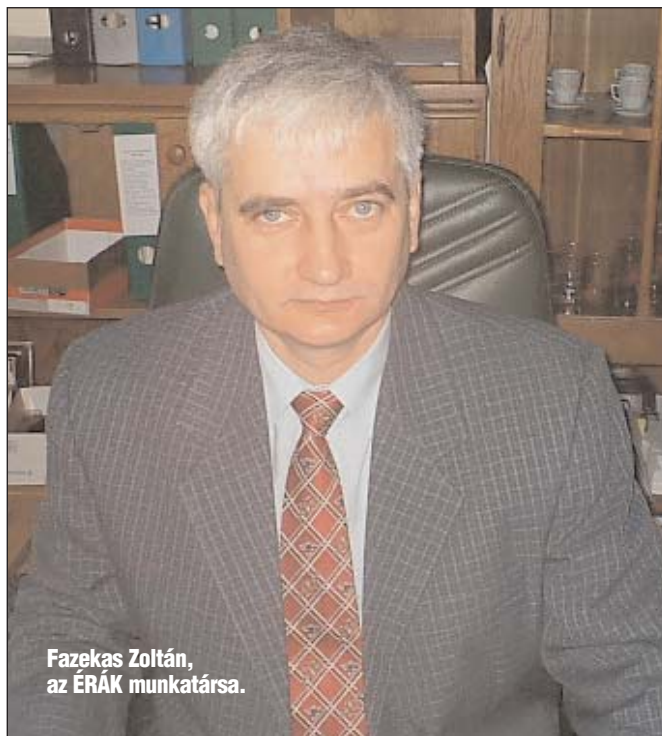
Tizenöt éves az ÉRÁK

Hazánkban az 1990-es évek elején alapított Kilenc Regionális Munkaerőfejlesztési és Átképző Központ létrehozásának célja egy olyan iskolarendszeren kívüli képzési rendszer kialakítása volt, amely képes a rendszerváltást követő gazdasági szerkezet képzési szükségleteinek kielégítésére.

Tevékenységük a munkaerő nélküliség által leginkább veszélyeztetettek átképzésére irányul, de széles körben kínálnak szolgáltatásokat a munkaerőpiac más szereplőinek is. A képzési bázisok ma már jelentős szerepet töltenek be a humán erőforrás fejlesztésben, részt vesznek a nemzetközi projektek regionális szintű megvalósításában is. Az ÉRÁK Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyékben a megyei munkaügyi központok, intézmények, munkaadók és civil szervezetek megrendelésére szervez és indít tanfolyamokat.

Partneri hálók

Több olyan szervezettől működik szorosabban az ÉRÁK, akikkel az eddigi jó kapcsolatok garancia a hatékonyságra. Az intézmény dolgozóit az inspirálja, hogy az egész életen át tartó tanulás jegyében egyre többen vigyék el a tudást és ezáltal a munkában történő jobb helyállás lehetőségét. Képzésük széles spektrumával nemcsak a korábbi képzettégeket, hanem az előzetes tudást is igyekeznek figyelembe venni, így a cél a felnőttképzés területén történő

Fazekas Zoltán,
az ÉRÁK munkatársa.

kompetenciafejlesztés. Az ÉRÁK miskolci központból és székhelyén kívüli képzési helyekből áll. Képzési bázisok működnek Salgótarjánban, Egerben és Ózdon. A képzési bázison tevékenkedő munkatársak kapcsolatot tartanak a partnerekkel, az önkormányzati, munkaügyi szervekkel, civil szervezetekkel valamint felnőttképző intézményekkel, a gazdaság szereplőivel. Ez annak érdekében történik, hogy az ÉRÁK megfeleljen azoknak a kihívásoknak,

amelyeket a felnőttképzésben az európai normák, a regionális és kistérségi humán erőforrás-fejlesztés támasztanak. Ezek jellemzője, hogy a regionális feladatellátás érdekében a felhasználókhoz közel, a megrendelők igényeit figyelembe véve tudják kielégíteni a munkaerőpiaci szükségleteket. Az ÉRÁK tevékenységét a regionális feladatellátásban segítik olyan szakképző- és felnőttképző intézmények, amelyek együttműködő partnerként, eseti

vagy folyamatos képzési helyként megteremtik a képzés feltételeit. Lehetőséget teremtve ezzel a partneri hálók további bővítésére az észak-magyarországi régióban.

Változások előtt

Napjainkban fontos kérdést jelent a szakképzés átalakulása. Jelentős átalakulás zajlik a szakképzésben, s benne a felnőttképzést érintően. Az Országos Képzési Jegyzék változása az egyik, amely olyan új rendszert teremt, amire át kell állni. Mint ismeretes, az OKJ átalakítására azért volt szükség, mert az 1993-ban létrehozott jegyzék, így az abban foglalt szakmaszervezetek már nem feleltek meg a mai kor követelményeinek. A változás lényege az is, hogy kevesebb szakma jelenik meg a jegyzékben s modulokra épül. Az új rendszer tartalmazza a rész szakképzést is. A szakképzésen belül a felnőttképzés eltérő igények alapján épül fel. Az átképzést jelentős gyakorlat-orientáltság jellemzi. A cégeket, vállalkozásokat egyre inkább érdekeltté kell tenni a gyakorlati képzésekben való részvételhez.

Regionális feladatellátás

Az irodájában kerestem meg **Fazekas Zoltánt**, az észak-magyarországi **Regionális Munkaerő-fejlesztési és Átképző Központ (ÉRÁK)** munkatársát. Az ismert ózdi képzési szakember érdeklődésünkre elmondta, hogy 2006. nyarán átnevezésre került az ÉRÁK működése. Megszűnt az ózdi kirendeltség, s az egri és salgótarjáni működéshez hasonlóan, mint képzési bázis folytatja további tevékenységét.

Az intézmény működésénél az fejezi ki a regionalitást, hogy Borsod, Heves és Nógrád megyék területén szerveznek felnőttképző tan-

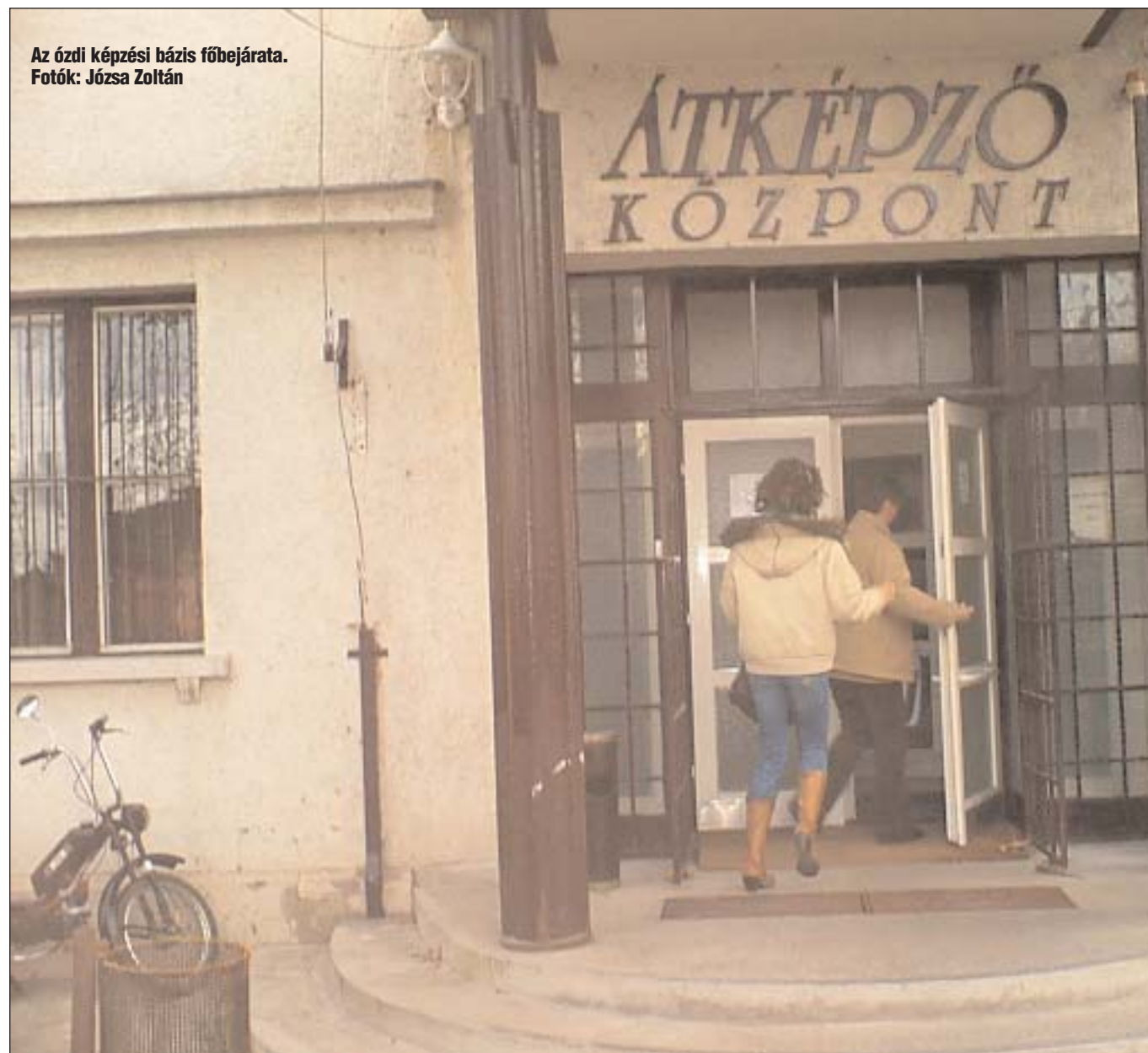
folyamokat, így elsősorban államilag elismert szakképesítést nyújtó képzéseket. Részt vesznek uniós pályázatok végrehajtásában is, elsősorban a humán erőforrás fejlesztés operatív programokban. Újdonság, hogy helyben, a résztvevők lakhelyéhez egyre közelebb szervezzük a képzéseket, ez indokolja a képzési bázisok működését is. Az uniós pályázatok ma már azt célozzák, hogy a képzések munkahelyhez kötődjenek, illetve foglalkoztatással párosuljanak.

– Intézményünk 1991. októberében nyitotta meg kapuit, akkor az országban elsőként, mint felnőttképzési állami intézmény. Az 1990-

es években az akkor jelentős mértékben jelentkező munkahely bezárások miatti problémák kezelésére, mint aktív munkaerőpiaci eszköz alakultunk. Igyekeztünk az elmúlt 15 év során a változó munkaerőpiaci feltételekhez, körülményekhez rugalmasan alkalmazkodni. Ma már jellemző, hogy képzéseink jelentős részén munkavállalók vesznek részt munkahelyük megtartása, illetve más-más munkakör betöltése érdekében tanulnak, bővítik ismereteiket. Képzéseink más része viszont továbbra is jellemző, hogy munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű embereket igyekszünk pozíciójukban javítani. Elsősorban

tartós munkanélküliek, alacsony szakképzettséggel rendelkezők, illetve iskolai végzettségük hiánya miatt szükséges ismeretek pótlása, bővítésére irányulnak ezek a képzések.

A pályázati programokban, mint konzorciumi partner vagy támogatott partner veszünk részt. Fontosnak tartom, hogy legyen egy olyan intézményrendszer, ami ezeket a programokat végrehajtja, hiszen a piac önmagában nem képes megoldani minden jelentkező igényt. Olyan célcsoporttal, társadalmi rétegekkel is kell foglalkozni, melyet mások nem tudnak ilyen szinten vállalni. Mindenképp szükség van államilag támoga-

Az ózdi képzési bázis főbejárata.
Fotók: Józsa Zoltán

tott, fenntartott intézmény-hálózatra annak érdekében, hogy a munkaerő piacról kiszorult rétegek is képzési lehetőséghez jussanak – hangsúlyozta Fazekas úr.

– **Az ÉRÁK módszertana rugalmas...**

– A módszertanunk valóban rugalmas, moduláris képzést jelent. A teljes tananyag önálló részegységekre van felosztva, olyan modulokra, amelyek egy-egy munkafolyamatot, egy fázis ismeretanyagát jelentik. Ez lehetővé teszi, hogy akár egy-egy modul elvégzésével is bizonyos részfeladatokat elláthat a hallgató. Amit mi 15 éve igyeksznünk csinálni az lett egy bizonyos tekintetben beépítve, átvezetve az OKJ rendszerbe, hiszen az új OKJ rendszerben csökkentek az alapszakmák, de sok a részképesítés. Ennek jegyében veszünk részt jelenleg is egy országos projektben, ami tananyagfejlesztésre irányul. Korszerű, egyéni tanulásra, távoktatásra alkalmas képzési csomagokat igyeksznünk kidolgozni annak érdekében, hogy személyre szabottan, s a résztvevők idejéhez, ismeretéhez igazodó tudásanyag álljon rendelkezésre.

– **Ózdon több multinacionális cég is megkezdte a működését.**

– Mi csak alkalmazkodni tudunk a munkaerőpiaci igényekhez, s igyeksznünk a legjobb tudásunk szerint. Jó példa a kereskedelmi egységek megjelenése az ózdi térségben, mert szakember hiánnyal nem küszködnek ezek a vállalkozások. Az elmúlt években, de az idén is jelentős számban képeztünk kereskedőket, ABC-eladót, pénztárgépezőket, így ezekben a szakmákban nem volt hiány a térségben. Az új munkahelyek megjelenésével az alapvető foglalkoztatási gondok nem lesznek megoldva az ózdi térségben. Mi azt tudjuk továbbra is vállalni, hogy a megjelenő

munkaerőpiaci igényekhez igazodó képzéseket rugalmasan megszervezzük. A partnerség jegyében mindig a maximális hozzáállással viszonyulunk a megkeresésekhez...

Képzési-foglalkoztatási programok

Fazekas Zoltán arról is tájékoztatta lapunkat, hogy 2006-ban több képzési-foglalkoztatási programot bonyolított le az ózdi képzési bázis.

Jelentős volt Putnok térségében az „Együtt Hétért” egyesülettel közösen végrehajtásra kerülő program. A települések közterületének rendbentartására irányuló betanító képzés keretében 20 fő szerzett parkgondozói képesítést.

A farkaslyuki önkormányzattal együttműködve került lebonyolításra kőműves, szobafestő- mázoló és parkgondozó tanfolyam 36 hallgató részvételével. A szakma tanulása mellett ismeretpótlás és felzárkóztatás is folyt, s a képzésben résztvevők jelentős része roma volt. Ez a képzés párhuzamosan foglalkoztatással került megszervezésre, melynek időszaka egy év volt. Jelenleg fut a Borsod Tranzit Foglalkoztatási Közhasznú Társasággal egy szintén képzési-foglalkoztatási projekt, amelyben számítógép kezelőket képeztek, illetve alapfokú iskolai végzettség megszerzésére irányuló felzárkóztató tanfolyamot tartanak. Gyakorló általános iskolai tanárok végzik a felkészítést a 8. osztályos vizsgára. 350 órás a képzés, közismereti tárgyakat tanulnak a hallgatók a felnőttek számára kidolgozott tanterv alapján.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Munkaügyi Központ Ózdi térségében is indított képzéseket a HEFOP 1.1 program keretében.

A képzési foglalkoztatási programok egy bizonyos részét az ÉRÁK végezte, így a kőműves és parkgondozó tanfolyamokat. A képzési szakember elmondta, hogy ez népszerű képzés volt hiszen a résztvevők a tandíjmentesség mellett minimális útiköltség térítést kaptak. A munkaerőpiaci elhelyezkedésüket a Megyei Munkaügyi Központ igyekezett biztosítani.

Ebben az évben számos képzést indítottak a munkaerőpiaci Alapból finanszírozott központi támogatás segítségével. Építőipari és kereskedelmi szakterületen szereztek képzéseket ebből a támogatásból, így a résztvevők száma kb. 150 fő volt.

A közösség ereje

Ismeretpótló képzésen vesznek részt annak az osztálynak a tagjai, akiket az egyik tanóra alkalmával látogattam meg. A fő cél az általános iskolai tanulmányok sikeres befejezése...

A teremben jó hangulat fogadott, a kilenc hallgatóból három férfi, s a női résztvevők között többen a negyvenes korosztály képviselői. **Berki Gáborné, Lotti** Ózdon él. A 42 éves asszony négy gyermeket nevel.

– A három nagyobbik már szakács, cukrász és lakatos szakmát szerzett, a kisebbik gyermekem 6. osztályos. Örülök, hogy a gyermekeim tovább tudtak tanulni, s sikeresen be is fejezték szakmai tanulmányaikat. Annak is örülök, hogy a képzés elkezdődött az ÉRÁK ózdi képzési bázisán, mert ez egy lehetőség. Én családi problémák miatt nem tudtam befejezni az általános iskolai tanulmányaimat. S vannak olyan betanított szakmáim, mint varrónő, cukrász, de nem tudtam az életben úgy hasznosítani, mivel a legtöbb helyen kérték az ál-

talános iskolai bizonyítványt. A munkahelyeknél is így voltam, hogy hiába van 13 évem bedolgozva a varrodában. Nem fogadtak, mivel nincs meg a nyolc osztályos végzettség...

Ezzel többször szembesültem, így állandó problémát jelentett az életemben. Most már, hogy tanulok, nagyon remélem, hogy eredményesen is fogom befejezni. Ha indul olyan tanfolyam, ami érdekel, így virágkötő, bolti eladó, pénztáros, akkor nagyon szeretném tovább folytatni a tanulmányaimat. Az osztály közösség sokat jelent emberileg és lelkiileg, hiszen nekünk olyan mint egy család. Van ereje, kisugárzása... Elmondjuk egymásnak a családi híreket, segítünk egymáson. Azt üzenem azoknak a társaknak, akik nem rendelkeznek általános iskolai végzettséggel, hogy ne szégyelljék, hogy ha 40 évesen is vissza kell ülni az iskolapadba! Ha egyszer lehetőség van arra, hogy tanuljanak, akkor jöjjenek! – mondta **Berki Gáborné**.

Többen megjegyezték, hogy képezni kell magukat, mert így könnyebb feladat lesz munkahelyet keresni, de az életük sorsa is pozitív irányba változik meg. Mert új ismeretekkel bővül a tudásuk, s a tanulással környezetüknek is követendő példát mutatnak. A hallgatók véleménye szerint a tanárok nagyon rendesek, közvetlenek. Olyan résztvevőkről van szó, akik korábban dolgoztak, s megfogalmazásuk szerint akkoriban nem azt nézték, hogy rendelkeznek-e 8 osztályos végzettséggel. Becsületesen elvégezték a munkát, így a munkaadók szükségét érezték annak, hogy megtartsák őket az adott munkahelyen. Nagyon szeretnék, ha ez ma is így lenne, mert dolgozni akarnak, hiszen a családot el kell tartani, a gyerekeket becsületesen fel kell nevelni.

A ROMASTER program

A cigányság szociális integrációjának egyik legfontosabb eszköze a képzés támogatása

A Hungarian Business Leaders Forum (HBLF) azokat a vállalatokat tömöríti, melyek vezetői felismerték, hogy folyamatos fejlődést biztosító üzleti sikereket csak úgy lehet elérni, ha támogatják a helyi közösségeket. A szervezet kisebbségi munkacsoportjának vezetőjével, Kozáry Vilmos úrral beszélgettünk.

Kozáry úr, aki a Dr. Pendl & Dr. Piswanger Int. Vezetői Tanácsadó Kft. ügyvezető igazgatója beszélgetésünk elején elmondta, hogy a

Kozáry Vilmos, a kisebbségi munkacsoport vezetője.

HBLF több mint egy évtizede vezető szerepet játszik abban, hogy az üzleti vezetők segítségével megoldást találjanak Magyarországon a gazdasági egyenlőtlenségekből eredő társadalmi feszültségekre. A kisebbségi munkacsoport kapcsolatot épített ki Borsod-Abaúj-Zemplén megye roma közösségével, a roma gyerekek oktatásával, nevelésével foglalkozó intézményekkel és szakemberekkel.

Felkészítik egy életpályára

– 2006 májusa óta a kisebbségi munkacsoport operatív tevékenységének középpontjában az alapjaiban már tavaly megtervezett középiskolás roma ösztöndíjrendszer (ROMASTER program) gyakorlati formába öntése állott. Mindenekelőtt létrehoztunk és jogi szakértőkkel is auditáltattunk egy olyan szerződésrendszert, amely garanciákat biztosít az ösztöndíjrendszer eredeti céljának eléréséhez és

megteremti minden érintett számára a jogi biztonságot. A főcél: a halmozottan hátrányos helyzetű középiskolás roma diákok hosszú távú támogatása a következő kritériumok alapján. A továbbtanulást a tanuló gazdaság orientált szakokon tervezi. Tanulmányi eredményei, a személyiségre vonatkozó nevelői vélemények valószínűsítik a felsőfokú képzésre való alkalmasságot. A tanulóval tanulmányi szerződést lehet kötni. A tanuló a jelenlegi oktatási intézmény és a HBLF között létrejön egy lebonyolítási jogviszony. Sikerül olyan támogató cégeket találnunk, amelyek a havi mintegy 20.000 forint ösztöndíjon felül felvállalják a tanuló, majd a diák patronálását a felsőfokú végzettség megszerzéséig, akár több éven keresztül is bevonják a cég életébe, felkészítik egy gazdaság orientált életpályára. A szerződéstípusok kidolgozásával párhuzamosan puhatolózó megbeszéléseket folytattunk a támogatói háttér felépítése érdekében, mert kezdetben úgy éreztük, hogy a forrás megszerzése lesz a kritikus tömeg a rendszer létrehozásában.

Nagy meglepetésre már az első kísérleteink sikerrel jártak, egyes esetekben elkötelezettséget is elérő szóbeli érdeklődést váltott ki tagvállalataink részéről az ösztöndíjrendszer terve. Az IBM, a Holcim, az OTP vezetése jelezte konkrét érdekltségét, de többen is kifejezték elvi támogatási szándékukat – hangsúlyozta Kozáry Vilmos.

A második félétől

– A ROMASTER program célcsoportját, a roma tanulókat, a középiskolai nevelőintézetek segítségével próbáltuk eddig megszólítani. A konkrét személyek kiválasztása, illetve az erre irányuló kísérleteink során július óta váratlan nehézségekkel találtuk szembe magunkat. A munkacsoportunk által két éve patronált Ózd környéki régióban eddig nem találtak helyi partnereink, a középiskolai és kollégiumi nevelők kijelölhető diákokat. Az okok változóak, de tipikusan a tanulók belső elkötelezettségének hiánya, a más irányú érdeklődés, illetve speciális egyéni problémák akadályozták a támogathatóságot. Fenntartva, hogy elsősorban ezt a régiót fogjuk támogatni és az alkalmas tanulókat tovább keressük, más térségek felé is kellett fordulnunk.

Eddig 3 fővárosi iskola, szakközépiskola, politechnikum tanulói közül kaptunk konkrét ajánlásokat és jellemzéseket, amelyek alapján a második félétől kezdődően 3–4 tanuló támogatását fogjuk megkezdeni. A középiskolákkal folyamatosan építjük ki kapcsolatainkat a támogatható tanulók körének bővítése érdekében, konkrét segítséget kaptunk többek között **Rauh Edit**-től, a Szociális és Munkaügyi Minisztérium szakállamtitkárától is. A pályázaton eséllyel induló tanulók megismerésével egyidejűleg pedig sorra létrehozuk a támogató tagvállalatokkal a keretszerződéseket. Az első ilyen típusú szerződés aláírására az

IBM Magyarországgal novemberben sor került. Ez a konkrét feladatsor nagyban felélénkítette a munkacsoport aktivitását, sok segítséget kaptunk több intézménytől, amelyek egyetértenek velünk abban, hogy a cigányság szociális integrációjának egyik legfontosabb eszköze a képzés támogatása. Kezdeményeztük egy olyan jövő évi konferencia megszervezését, amelyen a roma érdekképviseleti, önkormányzati szervezetek a gazdaság szereplőivel találkozáva kifejezhetik véleményüket az általuk leghatékonyabbnak tartott támogatási formákról. Előzetes számítások szerint 2030-ban a mai kb. 600.000 fős cigány lakosság létszáma eléri az egy milliót és egyáltalán nem közömbös, hogy milyen képzettségi szinten, szociális feltételek mellett integrálódna és válna a munkaerőpiac egyes szegmenseiben meghatározó tényezővé. A HBLF Board támogatásával a rendezvényt 2007 első felében szeretnénk megtartani, támogatókra nem csak tagvállalataink közül számítunk. A kisebbségi munkacsoport az idén is meghirdeti a tavalyihoz hasonló karácsonyi adomány akcióját, amelynek során ózdi cigány családok, gyerekek javára szervezünk gyűjtést. Az adomány akció koordinálását **Dr. Tóth Józsefné Faggyas Erzsébet** házitanító kiválóan oldotta meg, aki ezt a nemes feladatot 2006-ban is felvállalta. Bízunk abban, hogy az idén is sok rászoruló családnak tudjuk az ünnepeket megszépíteni.

Józsa Zoltán

Hegedűs Sándor

A 100 LEGJOBB cigányétel

Amikor a jelentől megcsömörlik, a saját korát nem érti az ember – mindig

a múltba, a távlatokból boldognak tűnő, átlátható és megérthető múltba vezeti az olvasót az irodalom fő vonulata. Onnan láttat példát, állít példaképeket. A tudományos fantasztikus irodalom akkor jelent meg, s mindig akkor közkedvelt, ha a jövő kezd egyre rettegettebb lenni. Boszorkányokról – akikről állítólag már *Könyves Kálmán* királyunk megmondta a 13. században, hogy nincsenek, s ezért ellenük semmiféle eljárás ne tétessék – akkor kezdett el az emberiség beszélni, amikor nem bírt a természet erőivel, s azok rendre maguk alá gyűrték. Váratlanul leégett a porta, rengett a föld, szakadtak a gátak, elhullottak a haszonállatok, betegség verte a rokonságot, kiszerezett a férj a feleségből, csapodár lett a kinézett mátká, csapást követett csapás... Nos, ilyenkor kellett azonnal egy boszorkány (lehetőleg égetni való), akire az összes ésszerűtlennek tűnő, nehezen magyarázható vétket és jelenséget rá lehetett fogni. Az illető

aztán válogatott kínzások után magára vállalta a vádpontok javát, s máris megkönnyebbülhetett mindenki: na ugye, hogy van már magyarázat.

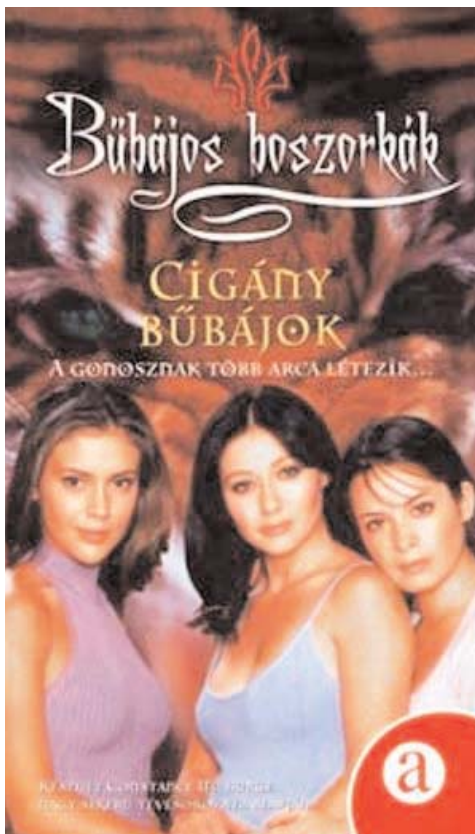
Pár évtized múlva jeles társadalomkutatók sokasága fog vitatkozni azon, mi válhatta ki, hogy korszakunkban az irodalmi és filmes világ – egyelőre ugyan még vidámra figurázva – visszacsempészte közgondolkodásunkba a sötét középkort, s feltámasztotta a boszorkányok nemzetségét. A Hupikék törpikék Hókuszpókjától, Harry Potter világsikerén át, Sabrináig, a tévéképernyők tiniboszorkájáig számolatlanul keringnek körülöttünk. Itt van Willow, a komputerzeni is, aki szégyenlős lánykából fejlődik boszorkánnyá a Buffy, a vámpírok réme című tévéopuszban, Tinka és Liza a legújabb *Thomas Brerzina*-könyvből: a Boszorkánytitokból, s persze a Bűbajos boszorkák tévésorozataról sem feledkezhetünk meg.

Annál kevésbé, mivel a nyolc évadon keresztül forgatott és világszerte sugárzott összesen 177 epizódból Magyarországon is piacra indítottak egy könyvfolyamot. (Nálunk a M & C Marketing Tanácsadó Kft. gondozza.) Minden epizódot más és más szerző jegyez. A *Cigány bűbajok* című könyvet *Carla Jablonski* színésznő és rendező írta Constance M. Burge tévésorozata alapján. A szennyborító belső oldalán leszögezik, hogy a történet teljes mértékben a könyv írója fantáziájából termett, az események, párbeszédek eltérhetnek a filmbeliektől. Prue, Piper és Phoebe a boszorkanővérek számára a vudu varázslatok után e lapokon a cigányok mondavilágába kellene behatolniuk. Most a varázsgömbös, kártya- és tenyérjós hivatásukkal (pénzszerző forrásaitak védve) önmagukat titokzatossá tett romák rejtélyeiről kellene lerántaniuk a leplet. Néprajzosok a tanúk rá: akadnak félelmetes lények a cigány hitekben is. (A többes szám azért indokolt, mivel földrajzi és nyelvvaltozati csoportonként, de koronként is igen eltérőek lehetnek e túlvilági rémek.) Az urmék, lilyik, a Sujolak és társaik világáig azonban nem kíván a szerző elhatolni, kutatásokat nem végez, hamisítatlan, vérbő romológiára nincs szüksége. Nem érdekes számára az igazi

hit, elég az a kommersz szörnyűség, amit a nézők-olvasók könnyűszerelem megemészthetnek, igazi egzotikumot sejtve bennük. Kisebbik baj, hogy a vélhető olvasottságot nem használja fel őszinte és hivatásszerű ismeretterjesztésre, hanem az, hogy maga tákol össze egy sosemvolt roma mitológiát, s mutat be titokzatossá álcázott, képzelet szülte cigány népszokásokat.

Egy cirkusz világában ismerkedhetünk meg Olgával, a jövőmondóval, s Ivánnal, aki egy varázshegedűt használva, oroszlánokat, tigriseket és medvéket táncoltat a manézs közepén. Mint később kiteszik, ez egy ősi varázshangszer, amely (aki?) maga keresi meg mindig a gazdáját s kitart mellette mindhaláláig. Sem tűz, sem más katasztrófa el nem pusztíthatja, ha ellopják, mindig visszatér a választott urához. Van aztán egy Roma rubin nevű csodaszor, amely megháromszorozza tulajdonosa erejét, de már több száz éve az asztrálsíkra tért az emberek elől. Megtudjuk továbbá, hogy a cigányoknál tilos együtt felnevelni az ikreket, sőt nem is szabad hallaniuk megduplázottságukról. Aztán kiderül, a cigány túlvilág legfélelmetesebb szörnyét úgy hívják, hogy Lóriátoszi. Annyira förtelmes lény, hogy csak na! Tizenkét szeme van, „mind másféle színű és egyik se szép”. (A víz kiveri az embert, ha belegondol.) Borotvaéles fogai vannak és villás nyelve, nagy hangja és a nyaka körül hordja az agyrait... Ő is állat, tehát a hegedűjáték elcsitíthatná, amíg a Roma rubint elcsenik mellőle. Ezért folyik a cigány intrika, innen Iván látszólagos pech-sorozata. Másoknak is kéne az a hegedű, aminek különleges sajátosságáról senki nem tud semmit. Pontosabban Iván valamennyi ellensége tudja, s a boszorkakódex révén a lányok is megismerik a titkát. Nagy szerencse, hogy ott vannak, mert fagyasztó-tudásukkal közbeavatkoznak, ha igen nagy a baj.

A könyv annyira fércmunka, hogy szinte szégyellni való. Olyan banális mondatokat közöl a cigányok közti jártasságként fitogtatva például, hogy „a cigány családok gyakran specializálódnak bizonyos tevékenységekre: vannak kovácsok, cipészek, lótenyésztők”. „A gádzsó roma szó a nem cigányokra.” „A cigányokhoz mindenféle varázslat kötődik... évszázadokon át üldözték az ilyen hiedelmek miatt. Boszorkányság miatt elítélték és megégették őket.” Legalább nyolc, legfeljebb egy tucat hasonló színvonalú és terjedelmű in-

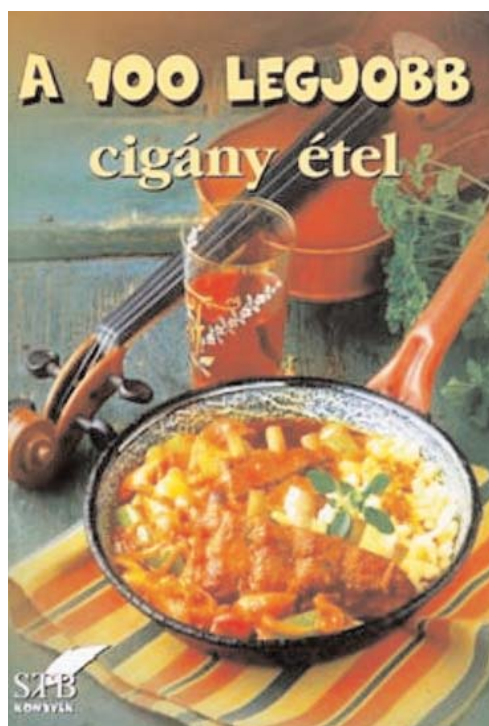

formáció olvasható a száznyolcvan oldalnyi szövegben. A romaságra csak ennyi vonatkozik. E könyv nem csupán azért érdemtelen az olvasásra, mert álmítoszokat tapaszt hozzájuk, hanem azért is, mert csak ürügyként használja őket s a párbeszéddek is kellőképpen gyatrák, de leginkább azért, mert még a ponyvaregények íratlan szabályait is áthágja. Minden alapvetéssel ellentétes, hogy a végén teljesen elvarratlan marad a két főhős szerelmi szála. Valódi izgalommá sem tudja korbácsolni az eseményeket, hiszen a feszültségek oldása folyamatosan olyan eszközökkel és személyekkel történik, aminek-akinek a léte nem is sejtethető. Így előzetesen számítani, félni sem lehet velük, illetve tőlük. A rejtélyes események különlegessége sincs exponálva, így nem egyszer fel sem tűnhetnek. Iván például egyszerre két helyen van jelen, ám ez csak akkor derül ki, amikor a nővérek már a feltehető magyarázatot is kimondják (ahelyett, hogy az olvasót készítették volna töprengésre). Ritkán szoktam leírni: ártani nem árt, használni nem használ a könyv. Dühöngésre sem készítet, épp ezért kézbe venni sem érdemes.

* * *

A másik könyv, amelyről szólok, terjedelmére kicsiny, akárcsak az ára. Kedves és olcsó (pár száz forint) figyelmesség lehet az idei karácsonyfák alatt. A kis szakácskönyv (szakácsfüzet!) – némi ráartissággal – **A 100 legjobb cigány étel** címet viseli. Magyarázat lehet **Mózes István Miklós** és **Rus Ibolya** (a két szerkesztő) túltengő magabiztosságára, hogy ezúttal is egy sorozat közepébe nyúlunk, amikor kezünkbe vesszük a vizsgált kötetet. Magának a sorozatnak a gyűjtőcíme „A száz legjobb”, amely a negyvenegyedik válogatás kiadásánál tart. A cigány konyhaművészet ugyancsak felértékelődik a sorozatgazda, a kistarcsai STB Könyvkiadó jóvoltából, hiszen cigány konyha előtt csak a magyar, az olasz és a spanyol étek érdemeltek náluk külön nemzeti kötetet.

A hazai cigányság inyesmesterségéről átfogóan elsőként **Csemer Géza** adott hiteles, belülről átél tudósításokat a Habisztiben (1992), majd a Cigány ételekben (1999) s A legfinomabb cigány ételekben (2003). Mesterségbeli tudását a legnagyobb múltú művészklub, a Fészek híres cigány ételbemutatóin is bizonyította, amikor mesterszakácsok sü-

rögttek-forogtak receptjeit és utasításait követve. **Kadlott Károly**, az énekes ugyan megelőzve Csemert, már 1990-ben kiadta a Kedvenc ételeim című konyhakötetét, de az abban foglalt recepteknek maga is csak a töredékét nevezte cigány, illetve cigányos ételnek. A recepttár „Kadlott módra”, „Karsci módra” készült fogásainak cigánysága is csak a szerző roma származása révén tarthatott számot efféle megkülönböztetésre.

Nem véletlen tehát, hogy a mostani „100 legjobb” a cigány ét szokásokról bevezetőjében Csemer könyvét idézi hosszan. „Ha nincs mit enni, az a bőjt – ha akad lábosba való, az az ünnep. Ez a hajdan Indiából elvándorolt nép főzési-étkezési szokásokat nem hozott magával, hosszú vándorlásuk során a cigányok mindig azt ették és úgy, mint annak az országnak a lakói, ahol éppen jártak. Ahol pedig végleg letelepedtek, ott elsajátították a helyi konyhaművészetet, s a maguk ízlésének megfelelően kissé átalakították. Tulajdonképpen ételeik csak annyiban különböznek a befogadó ország, vidék ételeitől, hogy nincsenek szigorú receptek, a hozzávalókat meglehetősen szabadon variálják sokszor (éppen mi van), illetve, hogy az erős fűszereket (hagyma, paprika, bors) bőségesen alkalmazzák...”

A szakácskönyvet – bevallva, bevallatlanul – gyakran ollóval írják. Másfélutcat viszonylag ismeretlen szakácskönyvből ugyanis a lebukás különösebb kockázata nélkül össze lehet ollózni egy tizenkilencediket. Különösen, ha itt-ott még bele is nyúl

az ember a receptekbe, kissé átfogalmazza a korábbiak szófordulatait, receptmértékeit, mesterfogásait. A mostani könyv szerzői a nehezebb, de tisztességesnek tűnő utat választották. Magam elé véve a felsorolt elődműveket, felcsapva a tartalomjegyzékeket, nem találtam égbekiáltó galádságra, orozott receptúrákra. (Természetesen a cigánypecsenye, a csuszás lecsó, a rigójancsi és a cigánykenyér leírása egyetlen magát valamire tartó roma ételeknyvből sem maradhat ki, s javallt elkészítési módjuknak is nagyjából azonosnak kell lenniük.)

Az azonban meglepett, hogy a nyilvánvaló ínségkonyha étke, az ürgepörkölt is bekerült a 100 legjobb étel rangsorába. A sárban sült kárász, a vakarcs, a különféle halászelevek, a levesek, sülték, tészták, édességek leírása valóban meglódíthatja a háziasszonyok alkotói kedvét, olvasásukkal azonban csínján kell bánnunk, mert a gyomor- nedveket is alaposan működésbe hozzák.

Könnyen forgatható, ízlésesen tipografált könyvecskénk pontos és követhető leírásokkal vezet bennünket az előkészülettől a tálalásig. Egyetlen kíváncsimam nem teljesült csak, ami ugyan – be kell vallanom – szakácskönyveknél merőben szokatlan: szívesen megismertem volna a receptek gyűjtési helyét, s az ételnevekben meghivatkozott személyek kilétét. Csompó gulyása, Bonzó finom bablevese, Dodi fokhagymás tekercse, Kalányos Petya kedvence, Kuca ételle, Paja bá kedvenc lángosa, Pipás fasírtja, Sabika káposztája, Sutyá disznósajtja, Samuka töltött sertéslába oly jónak ígérkeznek, hogy megérdemelnék az említett hölgyek és urak, ha megtudhatnánk, kit tisztelhetünk bennük. Különben a méla sandaság vádja ölelheti körbe a recepttárat. Nem ártott volna egy-két mondat arról sem, hogy milyen szempontok szerint történt a válogatás. A második kiadásnál – nincs kétségem, hogy ilyen áron nem sokáig tart a jelenlegi készlet – ezekre mindenképpen érdemes lesz odafigyelni. A hitelesség egyetlen szakmunkának, így a szakácsmesterségnek és az étekkönyvírásnak sem vált még hátrányára.

* * *

(Legolcsóbban jelenleg mindkét kiadvány a Bookline Online Könyv-áruház e-mail címén rendelhető meg.)

„Anyám volt a mi karácsonyunk...”

Pest mellett él egy gazdag vállalkozó, csupa rács, csupa torony, háromemeletes házában, aki akár boldog is lehetne, ha a pénz valóban boldogítana és feledtetni tudná az egykori szegénységet és a gyerekkori megaláztatásokat. Ragadvány nevén „Bütyök”, nem boldog, bár mindent elért, amire vágyott: diploma, szép feleség, két gyerek, jól menő vállalkozás, függetlenség, biztonság. És ez nem mese, ahogy a félelmei sem azok...

Gyerekkoromban nem ismer-tem gazdag embereket, mégis az volt az elképzelésem róluk, hogy akinek pénze van, annak mindene van. Pedig ez nincs így, most már tudom, mert nekem van pénzem, még sem mondhatom azt, hogy minde-nem van. Nyugalmam nincs, mert túl sok a veszíteni vá-lóm! Magyarországon nem szeretik a gazdagokat. Nin-csenek hozzászokva. Pláne, ha a gazdag ember cigány, mint én vagyok. Nem loptam a vagyonomat, megdolgoz-tam érte, és munkát adtam, adok az embereknek. Az igaz, hogy mindig jókor léptem, hogy kockáztattam, és kihasz-náltam azokat a lehetősége-ket, amiket a törvények adtak, vagy azokat a hiányosságoka-t, amik elkerülték a tör-vényhozók figyelmét. Az a törvény rossz, ahol meg lehet találni a kiskapukat, viszont a vállalkozókat, ezek a kiska-puk viszik előre, ami nem je-lent becstelenséget! Én becsü-letes embernek tartom ma-gam.

* * *

A házamat 1994-ben építtet-tem. Sokszor betörték hoz-zám, ezért vannak itt rácsok, riasztók és jól képzett kutyák. Az ember úgy védi magát és a családját, ahogy tudja. Na-gyon büszke vagyok magam-ra, a házamra. Mindig erről ábrándoztam, erről a nagy házról, már gyerekként azt mondtam anyámnak, hogy „majd elviszlek innen!” Hogy, mi volt az „innen?” Egy tipikus, düledező putri

volt, egy földes szobával, aho-vá a kályhacsőből a szél min-dig visszafújta a füstöt és majd megfulladtunk tőle. Anyám így élte le szinte az egész életét. Az utolsó két évét töltötte luxusban, itt ná-lam, aztán meghalt, 1996-ban. Sajnos nem volt boldog itt. Nem találta a helyét. Ez is nagy szomorúságot okoz ne-kem a mai napig...

* * *

Az iskolában sokat vertek a gyerekek. Eléggé féltém töl-lük! De még a gimnázium-ban is voltak verekedések a cigányozások miatt, mert nem hagytam, hogy betör-jék az orrom. Az első isko-lai napomtól az utolsóig védekezni kellett. De mérnök lettem, és cigány maradtam...

* * *

Cigánynak maradni? Nálam azt jelenti, hogy nem taga-dom le a származásomat. Csak ennyit jelent, nem töb-bet!

* * *

Tudom, hogy sok a rászoruló cigány. Segítettem is, pénz-zel, élelmiszerrel, de amikor a kisujjamat nyújtottam, a ka-romat akarták, és meg is lop-tak! Nem támogatom a cigá-nyokat már semmivel, aki dolgozni akart, az kapott munkát, ennyit tudtam és akartam tenni! Én nem kap-tam senkitől támogatást, a ta-nulás mellett mindig dolgoz-tam, nehéz fizikai munkát végeztem. Tudom, mit jelent

éhezni, és egyik napról a má-sikra élni fizetésből, és kö-zépkorúan újra beülni a pad-ba.

* * *

Azért nem vagyok boldog, mert azt hittem, hogy ha el-érek mindent, amit akarok, ak-kor valami örületes nagy vál-tozás történik a világban, de nem sokat változtak a dolgok! Az én világomban szinte sem-mit, ha azt vesszük, hogy a pénztől még ugyan úgy hátrányba kerülök a száрма-zásom miatt, például, ha be-vállalnék egy munkát, és én tárgyalok a céggel, meg egy magyar, vagy én, vagy egy külföldi, akkor biztos, hogy bármilyen előnyös is az én ajánlatom, a cég a magyart vagy a külföldit választja az esetek nagy részében. Azt gondolom, hogy az a nagy-fokú bizalmatlanság, ami egy cigányvállalkozó felé irányul, soha nem győzhető le!

* * *

A nagyanyám húga túlélte a koncentrációs tábor, és több cigánnyal gyalog jöttek haza. Őket nem várta vonat, se se-gély, se semmiféle támogatás, de még vigasz sem! Ezek a cigányok úgy haltak meg, hogy életük utolsó napjáig ba-tyuba csomagolták az ér-tékeiket, 1–2 jó ruhát, Szent képeket, arra készülve, hogy bármikor elvihetik őket újra. Ez a félelem nem megfizet-hető! Ez a félelem nem a ci-gányok szégyene!

* * *

A gazdagság magányossá teszi az embert és bizalmat-lanná, de ez egy olyan motor, amit nem lehet leállítani, csak, ha befuccsol az ember. Néha, azt gondolom, hogy hagynom kellene tönkre menni a céget. Hogy mihez kezdenék? Azt hiszem, újra gazdag akarnék lenni...

* * *

A cigány telepen nem ér-zeltem az ünnepeket gyerek-koromban. Ünnepe az volt, ha volt mit enni. Az étel mindig anyámtól jött. Anyám volt a mi karácsonyunk. A jóllakott-ság a mai napig az ő arcával köt össze, ahogy nézi, hogy mit eszünk...

* * *

Azt, ami ma vagyok, a rend-szerváltásnak köszönhetem, nem csak magamnak! A Kádár rendszer alatt lehettem én bármilyen törekvő, sosem vittem volna ennyire. Biztos, hogy nem lett volna önerőből diplomám, nem lett volna vállalkozásom, nem lett vol-na semmim. Elmehettem volna a nyugdíjig, mint apám a cérnagyárba udvarosnak, ahol az szólhatott be neki, aki csak akart, és meg is tették. Nem volt büntetendő a cigá-nyozás, igaz ma sem bünte-tendő, de ma nagyobbak a lehetőségek a cigányok előtt, ez tagadhatatlan, még akkor is, ha a lehetőségek nagy ré-sze államilag hazudott le-hetőség. De a cigányoknak, ha csak egy valós lehetőséget sikerül megtalálniuk, és azt megmarkolják, akkor bármi

lehet, még az is, hogy egyszer talán jó lesz Magyarországon cigánynak lenni, mert most nem az...

* * *

49 éves vagyok, még vannak terveim. Az öregség anyám

szerint 70 éves kortól számítható! Ő pont 70 évesen halt meg, úgy, hogy van még időm. Hogy mire? Talán arra

is, hogy megszokjam, hogy cigánynak születtem, ennek minden előnyével és hátrányával...

JÁRDAKŐ

Szécsi Magda

„Azt kiabáltam, hogy munkát! földet! kenyeret!”

L. Sándor cigányszármazású munkanélküli is kijár kezdetektől a tüntetésekre. Ott volt a Kossuth téren, és az Erzsébet hídnál is, és mint mondja, ki is fog járni, amíg élet van benne, mert annyira el van keseredve, hogy egészen komolyan foglalkoztatja a gondolat, hogy felakasztja magát a főváros egy közterén, mintegy utolsó demonstrációként, hátha akkor felfigyel a kormány a cigányság helyzetére is...

„Azt harsogják az újságok, hogy ne vigyék ki az utcára a politikát, de az embert kint lehet hagyni! Az ember az megdöglölhet az utcán, csak a politikára ne tapadjon semmi mocskok, pedig annál mocskosabb dolog nincs, amikor jól lakott emberek okoskodnak az éhezők feje fölött. Elegendem van belőlük! Nekik van munkájuk, van fizetésük, a politikus nagyon jó üzlet, és a hazugság is nagyon jó üzlet. Nézze, én nem kapok munkát évek óta. Volt úgy, hogy naponta 7–8 helyen vágta a pofámba, hogy húzzak el a francba, és volt, ahol a jó kurva cigány anyámba küldtek el! Ezt mind megtehetik egy cigánnyal! Azt üvöltik, hogy a cigányok nem akarnak dolgozni! Direkt csinálják ezt velünk, hogy kiirtsanak bennünket, hogy éhen dögljünk, hogy elmenjünk az országból! Nem véletlenül mennek a baranyai cigányok Svédországba. Valakik így akarnak megszabadulni tőlük! Sok választásuk nincs csóróknak, igaz hamarosan mind visszajön, mert nem kellünk mi sehol senkinek a világon! Ilyen szerencsétlen nép nincs több a földön, nem tudom mi a pusztulatért büntet minket az Isten! Nekem van két kis-korú gyermekem és nem tudok enni adni nekik, nem tudom a semmiből kifizetni a lakás-rezsit, nem kapok munkát

sehol! Nincs már, se villany, se gáz, mindent kikapcsoltak, heteken belül kiraknak a lakásból is, és nem tudok mit tenni! Nem nyúzhatom le a bőrömet, hogy munkát adjanak, hogy ne látszódjék rajtam, hogy roma vagyok. Tanultam én! Van nekem szakmám! Gyógyszergyártó szakmunkás vagyok, Balatonfüzfőn tanultam, de nem kellett még rakodónak se, se semminek! Itt állok 38 évesen, üres zsebbel. Én nem vettem el azt, ami a másé!

Én azt kiabáltam a Kossuth téren, a Deák téren, meg mindenhol, hogy munkát, földet, kenyeret, és a rendőrök úgy pofán vágta, hogy eltört az orrcsontom. Miért vertek meg? Én nem dobáltam őket!

Hogy miért követelek földet? Falusi vagyok én! Öt éve azért költöztünk Pestre, mert azt hittük, itt jobb lesz, el tudok helyezkedni. De nem sikerült! A mi családunk mindig szeretett volna földhöz jutni. Legalább csak akkorához, amin megtermeljük a magunknak valót. Nagyapám egy parasztnak dolgozott. Szántott, vetett, sosem volt saját földje, de úgy művelte, mintha az övé lett volna. Amikor nagyapámat is elvitték harcolni a Don kanyarba, nagyanyám állt be a helyére, a lovak mögé. Szántott, pedig tőle nem messze tankok vonultak. Ilyenek voltak az én

őseim, nem gyilkosok, rablók! Hát kell a Föld, hogy aki abból akar élni, abból élhesen. Apám az más volt, de ugyanolyan becsületes, mint nagyapám. Abban volt más, hogy nem a földre vágyott, hanem halász lett belőle. Balatoni halász. 14 éves voltam, amikor meghalt vérmérgezésben, az orvos nem ismerte fel a baját, de a cigányok baját sosem ismerik fel ebben az országban! Itt egy kalap alá veszik az alvilági cigányokat a tisztességes cigányokkal, de a magyar alvilágot szét tudják választani a tisztességes magyaroktól! Ebben az országban olyan igazságtalanságok történnek, hogy egyszer megnyílik a föld, hosszában több kilométeres szakadék fog tátongani, épp annyi föld fog eltűnni, amennyit nem adtak oda a cigányoknak! Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek Magyarországot feltámadásában, és hiszek az Isteni igazságszolgáltatásban! Nem vagyok fasiszta, nem vagyok se jobb, se baloldali, munkanélküli cigány vagyok, aki éhes, aki szeretné eltartani a családját. Nem én vagyok egyedül éhes, de lát itt más cigányt? Nem lát! A cigányok gyávák! Itt tömegeknek kellene üvölni az igazságot, de félnek. A cigány szervezetek, a cigány önkormányzatok feleslege-

sek! Nem csinálnak semmit. Ütik a kannát, és ez elég nekik. Mind éhen fogunk döglenni! A gyerekek a segélybe születnek bele és a segélybe fognak belehalni! Ha kapnék földet, visszamennék a falumba, vetnék, aratnék, és énekelném, hogy verejtékünk egy-egy cseppje, szárazfölddel gyúrva egybe, búzaszem a búzaszáron... (*József Attila* verse. A szerk.) Nem akartam én soha tüntető lenni, de hát rávitt a kényszer, ha egyszer sehol nem hallgatnak meg. Dolgozz!, mondják, akkor lesz zabálni-valód! De hol dolgozzak, azt nem mondják meg! Hát, ezért vagyok itt az utcán, nem azért, mert unatkozom. Az emberek azt hiszik, ez üres balhé, és eszük ágában sincs belegondolni, hogy mennyire el van keseredve az ember, ha odáig jut, hogy ki megy az utcára kiabálni. Ez nem szórakozás! Nekem ez az utolsó szalmaszál, amibe még bele tudok kapaszkodni. Talán csak egy ideig, mert nem történik semmi. És, ha nem történik semmi, akkor felhúznám magam az első fára! Nem lesz más választásom. Ha elmennék lopni, börtönbe kerülnék. Mivel nem lopok, így éhen fog halni a család. Most mondja meg, mihez kezdjek? Én vagyok a hibás, hogy idáig jutottam?

„Mámá o foszt krisunu ánosztru...”

O kusztát în Pest megye o găzduk om, în kásză déj máré, ku rácsurj, ku csicsé mulc, sinyé ákár sã fãlosz ár fi putut szã fije, dákã bányi ánume fãlusije fásé, sã szã mujtã dã sãrãsije máré dã kinvã, sã prikizsálã sé o foszt în eji dã kupilás. Ásã aj zise: „Bütyök”, nu aj fãlosz, mágã sigogye o ázsunsz în kusztus, sé o ávut dægînd: pipáros, cigánkã mîndrã, doj kupij, lukru bun, szubudság, ápãrãlã. Áztã nu aj puvãstã, kum nyis frikã sé áré nu ász eje..

Kînd kupil mik ám foszt nu ám kunuszkut om găzduk, dã dãje sã ásã áje ám gãngyit, kit, sinyé mulc bány áré, alá sigogye áré. Mágã áztã nu aj ásã, áku má sã jo scsu, kã jo ám bány, dã nu pot szã zík, kit sigogye ám. Nu ám putujálã, kã mult pot szã pird! În lume dã ungur nu plásé pã găzduk. Nu or szuktuljit lá găzduk. Dábã dákã găzduku bájás aj, kum sã jo misz. Nu ásã ám furát sé ám, ásã ám lukrát pãntu sigogye, sã lukru ám dát sã dã lu aminy. Áje aj ánume, kit tot în bun sász ám pãsit, ám vãzut sé kum pot, sã ásã ám fãkut kit szã nu fãk ált kum, kum térvényi zise. Ájã tîrvényé ász ro, pã kãré pacse om szã ukulãszkã, hungyé jescsé kãput mik, dábã escse kãputurj dusé mój în nencsé pã aminy lukroj, sã áztã dãnu szlobod! Jo dã puminyit om mã cij.

* * *

Pã kászám în 1944 ám fãkut. Dã mulc rîndurj or rupt lá minyé în lontru, dãje ász pã ublosj rácsurje, flujlãrurje, sã kinyilje buny. Omú ásã szã ápãrã, sã pã salãdus, kum scsi-jé. Ro måréc misz pã minyé sã pã kászám. Tot dã áztã ám invizát, dã áfelã kászã, mã dã kupilás áje zisem lu mãmã „csé oj dusé dã áise!” Sé o foszt „dã áise?” O kuljibã duburãtã o foszt, o szobã ku fãcã dã pãmînt, hungyé dã în horn tot o szuflãt vîntu pã fumu innãpoj, kit kitnu ány plisznyit. Mãmã ásã o kusztãta zsosz kit nu tatã kusztus. Csár doj án o kusztát în mînd-

remé, áise lá minyé, dãpã áje o murit. În 1996. Nu s-o áflãt loku-s. Sã áztã máré triszt-csemé ám fásé sã în ziljé escse...

* * *

În iskulã mult m-or bãtut kupiji. Frikã m-o foszt dãlã jé! Dã sã în iskulã máré or foszt bãtãlã, pãntu kã puminye pã bájási, nu ám lãszát szã mã rupé nãszu. Dã lá zî dã innencsé, pînã ám szfãrsit iskulã o trãbujit szã mã ápãr, dãlã jé. Dã om máré aj dã minyé, sã bájás ám rãmãsz...

* * *

Rîmînyálã dã bájás? Lá minyé ájã aj, kit nu mij rusînyé sinyé misz. Csár átitã fásé, nu mój mult!

* * *

Scsu kã mulc bájás nu áré nyimikã. Sã ám ázsutãt, ku bány, ku mînkãré, dã kînd ám dát zsezsitu, jé pã tatã mînãm sire, sã mã or furát! Nu da mã nyimikã lu bájás, sinyé áré dægînd szã lukré, o kãpãtãt lukru, átitã ám putut sã ám gãngyit szã fãk! Jo nu ám kãpãtãt dãlã nyime ázsutãré, lãngã iskulã tot lukrãm, ro gro lukru fãsem. Scsu sé aj áje kînd flãmãnzescsé omú, sã dã o zî pã hãjlãntã szã kuscsé om dã în plãtã, sã dã vunyk szã sãdã om jãrã în iskulã.

* * *

Dãje nu misz bukurosz, kã áje ám gãngyit, kit dákã oj ázsunsz sigogye, sé ám dægînd, ánunse sévã máré scsimbãlã o

fi în lime-cãrá, dã nu mult sz-o scsimbãt lume! În lume áme nyimikã nu sz-o scsimbãt, kã jãbã ám bány, dãje kã bájás misz, jo mój în zsosz misz dãkit ált, szã ác zík, dákã ás ápuká on lukru, sã kînd sã ungur sã dã ân lume ált ár ápuká lukru áje, jãbã kã jo ás fásé mój bényé sã lesznyik, csár jé kãpãtã lukru alá. Ásã gãngyész k it sé gãngyescsé dã noj, dã bájás álc, áje tot ásã o fi!

* * *

Álu masã szorã o rãmãsz în kuszt în koncentrãciós lãger, sã pã pisaré o vinyit ákãszã ku álc. Pã jé nu o scsptãt nyis gézãs nyis bány, nyis séfel ázsutãré, dã nyis vojé dã kuszt! Bájási escse ásã or murit, kit zî dã zî în trãstãtã punye sé áve mój bun, 1–2 caljé buny. Csipurje, kit dákã o trãbujã szã mergã, szã fije lá jé. Frikã áztã nu pacse szã plãcsãszkã! Frikã áztã nu aj álu bájási rusînã!

* * *

Gãzdãsije dã szîngurã fásé pã om sã dã áje, kit tot frikã szã áré, dã áztã áfelã lukru aj, pã sé nu pacse om szã sztãjé, csár dákã sigogye merzsé în pãkãt. Jescsé kînd pã áje gãngyész k, kit ár tãbubé szã lãsz szã mergã în pãgubã. Sé ás fásé ánunse? Ásã gãngyész k jãrã gãzduk ás áve dægînd szã fju...

* * *

Kînd în kumpãnyé sãgyeny, nu szîmcem kã jescsé o kînd jescsé szãrbãtãré. Szãrbãtãré

áje o foszt, kînd o foszt sé szã mînkãny. Mînkãre tot dã lá mãmã vinye. Mãmã o foszt krisunu ánosztru. Kînd szãturãt misz, sã áku ubrãzu áje vinyé în firém, kum szã ujtã kit kum mînkãny...

* * *

Áje sé áku misz, álu dobilje dã scsimbãt pot szã zík, kã ánunse ám ázsunsz, sã dãnu jo ám trãbujit lá áztã! Sé o foszt dobã lu Kádãr, jãbã ám foszt jo lukroj máré, nu ás fi putut szã duk pã átitã. Ásã gãngyész kã nu ás fi putut szã fãk pipãrosu dã iskulã, nu ár fi foszt lukrum, nu ár fi foszt nyimikã. Ás fi putut szã mã duk pînã pã bány dã bãtîrn, kã tãtã, sinyé mãturã hudvãru în gyãr, hungyé ácã fãse, sã ákár sinyé pucse szã aj szfãtãjãszkãj în lontru ákár sé. Nu or bintitit pã nyime, sinyé zise bájás, ánume aj kã nyis áztãz, dã áku mój måré lok áré bájási dã sigogye, áztã ásã aj sã ánunse dákã mult lukru csár misunyãlã aj. Dã dákã lu bájás csár o sévã szã pacse szã ápuká, mã ánunse pacse fi kã o dátã bényé o fi în lume dã ungur bájás szã fije om, kã áku nu aj bun.

* * *

Dã 49 ej misz, ám mój sé szã fãk. Bãtãrnyãlã mãmã ásã zise dã 70 ej vinyé! Je bás dã 70 ej o foszt kînd o murit, ám mój dobã. Pã sé? Darã pã áje szã szuktuljész kã dã bájás ám ánoszkut, sã szã vãd áje sé aj bun sã sé aj ro întrã áztã..

Fordította: Varga Ilona

„Áje ám zbirát, kit lukru! pãmînt! pitã!”

L. Sándor bájás, fărã dă lukru s-o umblăt áfărã dă kizdilálá pã tũntetėsurj. Ákulo o foszt pã Kossuth tér, lãngã pod dă Erzsébet, sã kum o zisz, sã o umblã áfărã pînã átunse kit kuszt aj an jãl, kã ásã ro dă ámãrãt aj, kit mult szã gãngyescsã pã áje, kit sz-o szpãnzurã în szátu hãl mãy mãy pã o rît, dákã nu o pucse ált, átunse ásã o fásã, darã átunse aminyi mãy o vigye sãfel gînd áré sã bájási..

„Áje szkrijé hungyé gogyi kit szã nu dukã aminyi áfărã pã uljicã pulitikã, dã pã om pacse szã lászã áfărã! Omu pacse szã dugljãszkã pã uljicã, numã pã pulitikã szã nu fijé nyimikã imã, mágã dã áje mãy imosz lukru nujé kînd aminy szãturãt szã fásã ku firé bunã pã éje sinyé flãmãnzescsã. Mij dãsztul dã în jé! Jé áré lukru, áré plãtã, pulitikã farcsã bun lukru aj, sã misunyãlã farcsã bényé plãcsescsã. Ujtãcsã, jo nu kãpãt lukru mã ej dã ej. O foszt ásã kit on zî 7–8 lok or muzsit în ubràzum, kit szã mã duk în nyãgãrã, sã o foszt hungyé m-or mãnãt în pizdã lu bájás mãmãme! Áztã tot pacse szã fãkã ku on bájás! Áje urlã kit bájási nu áré dãgînd szã lukrã! Bãs dãje fásã áztã ku noj, kit szã nyé plisz-nyãszkã, kit szã dugljiny dã famé, kit szã fuzsiny dã în lume áztã! Nu csár ásã merzsã bájási dã în baranya în Svédország. Sinyivã ásã áré dãgînd szã szã szlubuzãszkã dã jé! Nu bãs áré ált sé ár pucse szã fãkã szãrãsi, dã nu pã mult dobã vinyé innãpoj, kã nu trãbujeny noj lu nyime pã lume-cãrã áztã! Áfelã fãrdã nurok aminy nu-sz mãy mulc pã pãmînt, nu scsu dã sé pãgubã nyé bacsã pã noj Dimizou! Jo ám doj kupij misj, sã nu scsu sé szã da

szã mãninsã, nu scsu dã în nyimik szã plãcsãszkã áfărã sé bány trãbujã pã kãszã, nu kãpãt lukru innykãre! Nujé mã nyis luminã, nyis gáz, sigogye or lat dãlã noj, mãy nyiszkej szãptãmîntã sã m-or punyã pã uljicã, nu scsu sé szã fãk! Nu pot szã mã bili-jãszk, kit szã ám gyejã lukru, kit szã nu vãdã pã minyã, kit bájás misz. Ám vãcãt jo! Ám jo sã szãkmã! Vràzs fãk, áfelã lukroj misz. Balatonfõzfõn ám vãcãt, dã nu trãbuj nyis dã mãturãt, nyis dã nyimikã. Áise szto ku 38 ej, ku zsãb galã. Jo nu ám lat nyimikã, sé aj álu ált, nu ám furãt!

Jo áje ám zbirãt pã Kossuth tér, pã Deák tér, sã pã hungyé gogyã, kit lukru, pãmînt, pitã, sã rindãri ásã m-o luvit pã fãlkã, kit sz-o rupt oszu dã nãszum. Dã sé m-or bãtut? Jo nu ljãm zbur-tusit pã jé!

Dã sé ám trãbujã pãmînt? Jo dã în szãt misz! Dã 5 ej dãje any fuzsit áise dã în szãt, kã áje any gãngyit, kit áise mãy bényã o fi, oj kã-pãtã lukru. Dã nu ám putut! Siljãdu ánosztru tot ár ávut dãgînd, kit szã ájã pãmînt. Dãbã csár átitã, hungyé ár fi foszt átitã, kit lu noj trãbujã. Mosu ámnyo lu om o lukrãt, pã pãmînt. Szãntãlã, szãmãnã, dã nyis o dátã nu o ávut pãmînt, dã pã áztã lu ungur pãmînt, ásã fãse, kã-

kînd áluj árfi foszt. Kînd pã mosu-mnyo l-or dusz pã bãtãlã în Don kanyar, masã fãse sé jãl o szuktuljit, dãpã kál. Szãntãlã mágã nu dãpãrcsã dã je tankurj àsze. Áfelã àsze re jé, nu lotru aminy! Trãbujã Pãmãntu, kit sinyã ásã gãngyescsã dã întrã áje szã pacse szã kuscsã. Tãtã ált o foszt, dã bãs ásã bun om kã mosumnyo. Întri áje aj re ált, kit nu ávut dãgînd pãmînt, jãl szã ungyicã o ávut dãgînd. În Balaton ungyicã. Jo dã 14 ej ám foszt, kînd o murit pãnturu szînzã ro, doktoru nu o kunuszkut szusz sé aj bãju, dã álu bájási bãju nyime nu o kunascsã szusz în lume áztã! Áise unã szãmãlescã pã bájás lotru ku bájás buny, dã pã ungur lotri nu bãgã unã ku uminyit ungur! În lume áztã átitã misunyãlã jescsã, kit o dátã szã o krãpã pãmîntu, ásã mãy sã lungã grapã sz-o fãse, kit pãmînt, bãs nu j-o dát lu bájási! În kréd în o Dimizõ în o lumã, în kréd kit lumenyi o vinyi innãpoj în jevã! Nu misz jo nyis dã áis, nyis dã ákulo, jo bájás fãrã lukru misz, sinyã áré famé, sinyã ár áve dãgînd ki szã cijã salãdus. Nu jo csár misz flãmînd, dã vãz mãy áise ált bájás? Nu vãz! Bájási frikosz àsze. Áise mulc ár trãbujã szã zbirã sé aj ánume, dã ljij frikã. Nu trãbujã nyis sãfel lok hun-

gyã jã unã pacse szã fijã! Nu fãse nyimikã. Bacsã kãnã sã áztã dãsztulã aj ljij. Toc ony duglji dã famã! Kupiji în segãly szã nascsã sã în segãly or muri. Dákã ás kãpãtã lukru, ás merzsã innãpoj în szãtum, ás szãmãnã, ás árãtã sã ás kîntã, kit: lu nãbusãlã on-on pik, ku pãmînt rãzmãjit, on fir dã gru, pã gru...(J. A.) Nu ám ávut jo dãgînd szã muzsãszkã pã uljicã, dã nu ám putut ált szã fãk, dákã innykãre nu mã punyã urecsã. Lukrã!, zisã, sã átunse vij áve dã mînkãt. Dã hungyé szã lukru, áje nu zisã! Nápu dãje misz áfărã pã uljicã, nu dãje kã szilã mij. Aminyi nu scsu sinyã sé gãngyescsã, dã nu scsijã, kum szã fásã om dã zsãljã, poc gãngyi dákã mã pã uljicã merzsã szã muzsãszkã. Áztã nu aj dã vojã bunã! Mijã áztã mij hã mãy dã pãnã hungyé mãy mã cij. Nu scsu kit dobã, kã nu pãcã nyimikã. Sã dákã nu o pãcã nyimikã, átunse mã oj szpãnzurã pã on ljãmn! Nu pot ált szã fãk. Dákã ás merzsã szã fur, átunse mã ár dusã în csãmicã. Sã pãnturu nu fur, ásã o muri siljãdum dã flãmãnzãlã. Náku zî tu sé szã fãk? Jo misz dã vinã, kit áise ám ázsunsz?

Fordította:
Varga Ilona

Karácsonyi étkezési szokások és a „délebbé” szó kialakulása...

A kisfiam épp olyan kíváncsi, mint én vagyok. Mit esznek mások karácsonykor? – kérdezte a piacon, amikor mákot és diót vettünk a karácsonyi bejglihez. Utána néztem, hátha másokat is érdekel.

Anglia: Az angol karácsonyok nem múlhatnak el pulykasült és puding nélkül. A pulyka csak a XVII. században vonult be az angol konyhákba. Régebben a sült liba volt a karácsonyi főmenü, gesztenyével töltve.

Franciaország: A franciák is pulykaevővé váltak, de az ország sok részében még élnek a régi szokások, és a hagyományos vörösboros marhasült a karácsonyi főétel, de Elzászban „Chucroute” a sláger, ami savanyú káposzta többek között libamájjal gazdagítva. Marseille vidékén pedig a sült liba a hagyományos karácsonyi étel. Provence-ban csukát esznek, különleges mártásokkal, és a szokásos desszertet, aminek a neve karácsonyi fátörzs, ami egy csokoládékrémes torta.

Németország: A németek régen szinte kötelezően pontyot ettek karácsonykor, de mára már sokan készítenek pulykát, libát, sőt vadhúst, esetleg marha vagy borjúsültet. Az alma, dió, mandula fogyasztása

náluk örökké élő hagyomány marad karácsonykor. A németek karácsonyi édességei között ott találjuk a stollen néven ismert tésztát, ami olyan, mint egy briós, mégis egészen más. A kelt tésztába kandírozott narancs és citromhéjat meg vaníliát sütnék, és a tésztához rumot adnak, amitől illatos és foszlós lesz a német desszert.

Norvégia: Norvégiában hatalmas sült sertésszeletet tesznek az asztalra karácsonykor, köményes, párolt savanyú káposztával körítve.

Finnország: A karácsonyi koszt ingyenc fogása a rozslisztből készülő kenyértésztába sült sonka. De mielőtt elkezdenénk sajnálkozni, hogy „csak” ezt eszik, idézek **Halász Zoltán** könyvéből: „Finnországban sem maradhat el, mint a többi skandináv országban sem, karácsony idején a világ egyik legélvezetesebb étkezési formája, a smörgösbord. E „terülj, terülj asztalkám!” körül az emberek mindenből csak egy falatot tesznek

a tányérjukra, hogy minél többfélét megkóstolhassanak, a halak, rákok, hideg és meleg húsok, desszertek és gyümölcsök mesebeli gazdag választékából.”

Olaszország: Az olasz karácsony egyáltalán nem csendes. Róma ilyenkor tele van vidámsággal, rendezvényekkel. Az ünnepi menü: hal. Az olaszok kedvence az angolna, amit rostoson sütvé vagy boros mártással fogyasztanak. A főétel a kappan, amit saját levével locsolgatva sütnék meg és krumplifánkokkal meg zöldségekkel körítene. Desszertnek karácsonykor (és újévkor is) elengedhetetlen a panpato. Ez olyan, mint egy kisebb zsemle, de nem az. Dióbélből, mogyoróból, mandulából, mézből stb. készült csokoládés sütemény, de épp ilyen kedvelt a torroné is, ami ostyába burkolt finomságokat rejt magába: mogyorót, mézet és karamellizált cukrot.

Lengyelország: A lengyel karácsony csupa imádság, szépség és tisztaság minden értelemben!

Sokfélét esznek az ünnepek alatt, de főleg tradicionális ételeket, amik leginkább savanykásak és a hús, a káposzta, a kolbász a meghatározó ízek így együtt, amit bigosnak neveznek, és gyakran már 2–3 nappal az ünnep előtt elkezdenek főzni, érlelni. Sokféle levest esznek, és sokféle keverésű leveket isznak, például céklalé, zellerlé, vagy sárgarépát és banánt együtt. A karácsonyok és más kiemelkedő ünnepek édessége a máktorta. Gyakori karácsonykor a 12 fogásos vacsora, amit a 12 apostol emlékére fogyasztanak...

Magyarország: A magyarországi cigányok karácsonyi étkezési szokásai, a menük rendkívül megegyezők Hajdú-Biharban és Győr-Sopron megyében. **Sárközi Rezsőné** elmondta, hogy náluk Csornán mindig van húsleves csigatésztával, halászlé, sült hús, rántott hús, de a főétel a töltött káposzta, édesség pedig a diós, mákos bejgli, és a karácsonyt mindig együtt ünnepli a 34 tagú család. „A töltött káposzta épp olyan hagyomány ná-

lunk, mint az éjféli mise, amin ott vagyunk valamennyien, hogy hálát adjunk Istennek, és megszületett a drága Szűzmárjának...” – mondta.

Még mindig Magyarországon maradunk, csak visszanezünk kicsit a múltba. A középkori Magyarországon a napi kétszeri étkezés volt szokásban: reggel és a késő délutáni órákban. Mindkettőn frissen készült, meleg ételleket tálaltak. Az étkezések neve ebéd és vacsora volt. A déli órákban táplálkozás még nem alakult ki. **Apor Péter** 1736-ban számolt be arról, hogy főnemesi családjában új módon, naponta háromszor ülnek asztalhoz Erdélyben: a déli órákban ebédet, kora este vacsorát, reggel pedig früstököt ettek. „A reggeli étkezést csak a XIX. századtól kezdve nevezték reggeli-

nek. Mivel a hazai társadalomban a XVIII. század derekára némelyek változatlanul reggel, mások azonban délben ettek ebédet, az addigi időpontot is jelző ebéd étkezés elnevezés félreértésekre adott alkalmat. Nem körülményeskedés tehát az akkori felbukkanó délebed szó, amely a délben ebédlők ebédjét jelölte, megkülönböztetve azt a változatlanul reggel ebédlők ebédjétől.” (Az idézet **dr. Kisbán Eszter** tanulmányából való.)

A kávé a XVI. században érkezett Budára, de a magyar főurak nem fogyasztottak kávé, mert az ellenség (a törökök) italának, az idegen kultúra egyik jelképének tekintették. A XVII. század végén a helyzet megváltozott. Bécsben kávéztak, és innentől fogva már nem számított lelki

kényszernek a „mohamedán ital” kerülése. Már **II. Rákóczi Ferenc** is ivott kávé, amit aranykanálkával kevergetett. A XVIII. század végére a kávéivás nemesi státusszimbólummá vált. A paraszti kávézásról a kutatók szerint az első adat 1850 tájáról ered, amikor is a kávé nagyobb ünnepek alkalmából, búcsúban, lakodalomban kínálták a főétkezések után. Írásos emlékekből tudni lehet, hogy voltak olyan cigány muzikusok, akik előbb ittak kávé, mint sok magyar főúr, mert művészetüket volt, hogy kávéval honorálták, már a XVI. században, amikor a kávé drága csemegének számított. Így nem csoda, ha azt írta **Bethlen Miklós**, hogy „két kanál kávéért vetté lovát Berhi cigán...”

És végül érdemes még idézni Kisbán Esztertől a

levessel kapcsolatban azt, hogy: „Az elitkultúrában a közös tálból evés helyett a XVI. században bevezetődött az egyéni tányér használata, ehhez azonban csak lapostányérokat tettek az asztalra. A paraszti kultúrában gyakran még e században is közös tálból ettek. A leves a középkorban és a korai újkorban leginkább a földművesek gyakori étele. Az úri asztalokon csak a böjti napokon jelent meg. Magyarországon a XVIII. századtól levessel kezdődnek a menük...”

* * *

Étkezési szokásaink koronként változnak, de úgy tűnik, az étkezések időpontja most már örök marad. Békés, áldott ünnepeket kívánok minden kedves olvasómnak, és mindig tele tányérral...

Szécsi Magda

Békés, áldott ünnepeket kívánok minden kedves olvasómnak, és mindig tele tányérral...

Új sorozattal, a Lapozó-val szeretnénk megörvendeztetni olvasóinkat. A Lapozóban olyan írásokkal szembesülhetnek, amelyek a rendszerváltás előtt jelentek meg. A sorozattal elsősorban az a célunk, hogy gondolkodásra, a múlt és a jelen társadalmi változásainak összehasonlítására serkentsük olvasóinkat, mert ha jobban ismerjük az igazságot, akkor kénytelenek vagyunk felülvizsgálni a múlthoz való viszonyunkat is. Az átértékelés pedig néha gyötrelmes, de megéri. A Lapozóban lesznek olyan írások is, amelyek kimondottan a szórakoztatva tanulást szolgálják. Jó lapozást kíván minden Kedves Olvasójának az LD szerkesztősége.

Erdős Kamill:

A Békés megyei cigányok

Cigánydialektusok Magyarországon III.

Anyanyelvük: cigány. Az elfelejtett, illetve nem lévő (újabb jövevényű) szavak pótlására, nyelvüket magyar és román szavakkal egészítik ki.

A törzsek között aszerint, hogy mennyi idővel ezelőtt telepedtek le, igen erős különbséget találunk mind gazdasági, mind kulturális szempontból. Különbség van azok között is, akik városokban (városok szélén), községekben (községek szélén:) a lakossággal elvegyülten, vagy pedig nagyobb csoportban, viszonylagos elkülönültségben laknak.

Ezenkívül, már a letelepedés pillanatában is, az egyes törzsek és nemzetségek – életmódjuk, foglalkozásuk, előző környezeti viszonyaik szerint – más-más kultúrfokon álltak.

Az sem elhanyagolható momentum: hogyan fogadta a lakosság az ott letelepedni szándékozó cigányokat és milyen a viszony közöttük jelenleg?

Az oláh cigány férfiak többsége, még a közelmúltban is, lókupeckodással foglalkozott.⁽¹⁶⁾ Jelenlegi törvényeink szigorúan tiltják ezt az „árdrágító üzérkedés” fogalma alá eső foglalatosságot. A cigány lókupeceket a közvélemény – egyesek miatt, akik kehes és más gyógyíthatatlan betegségben szenvedő állatokat lelkiismeretlenül eladtak

– csalóknak bélyegzi. Ez igazságtalan általánosítás. De tulajdonképpen miért is vásároltak a parasztok, fuvarosok és kocsisok cigánytól lovat és miért vállalták az esetleges „becsapás” kockázatát? A válasz a következő: a cigányok kiválóan értenek a lovakhoz, mondhatnám úgy is, hogy a „szakma mesterei”. Az ügyes lókereskedő egy szempillantás alatt kiválogatja a sok közül, hogy melyik a jó és egészséges ló, melyekből szép pet mutató és erős példányok lesznek, ha történetesen 2–3 hónapig megfelelő módon abrakolja. Tehát nem beteg lovakról van itt szó, hanem soványról, gubancosról, elhanyagoltról, melyek a gazdájuk hozzá nem értése folytán váltak ilyenekké.

Ezenkívül a cigányok igen szeretik a lovakat és „nem is igazi cigány a cigány, ló nélkül” – mondják. Ne felejtjük el, hogy nomád nép, s a nomád népeknek életszükséglete, barátja és segítőtársa a ló. Tudok olyan esetet, amikor az egyik cigány háromszor is visszavásárolta eladott lovát és mindig inkább ráfizetett, mert – annyira hiányzott neki a ló.

E lószeregetből fakad, hogy a cigány szívesen nézegeti, emlékeztetése vési, szinte agyába szívja a pl.: vásárokon látott lovak képét, formáját – s így nem csodálkozhatunk

azon, ha például *Kis Péternek* – akinek egy olyan 4 éves pej-ló kell a párja mellé, melynek jobb térdén fehér folt van –, azt válaszolja a cigány: ide 35 kilométerre *Nagy János* tanyáján van egy ilyen ló eladó.

Tévedés ne essék: nem a néha még itt-ott felbukkanó és kísérletező lókupeceket akarom védeni, de az igazságnak tartozom azzal, hogy ezeket megírjam. (A törvény éle különben is elsősorban azok ellen irányult, akik pl. vettek a vásárban egy lovat kétezer forintért és mindjárt ugyanabban a vásárban dupla áron adták tovább.) A vas- és fém-munkával foglalkozók száma kevés. Tepsiket csinálnak, edényeket foltoznak.⁽¹⁷⁾ Több közülük: MÉH-felvásárló, tollszedő.

A tótkomlói oláh cigányok között zenészek is vannak. Ezt kivételnek tekinthetjük, mivel az oláh cigányok – kivéve némely helyen a citerát – nem játszanak hangszeren.⁽¹⁸⁾

A megyében élő oláh cigányok többsége állami gazdaságokban dolgozik. Vannak, akik jól dolgoznak, vannak, akik kevésbé jól. A már említett tótkomlóiakról kedvező véleménnyel voltak a gyulai állami gazdaságban. Természetesen nehéz a cigányoknak beleszokni a nekik szokatlan földmunkába, ezért kezdetben segítségre és valamivel enyhébb elbírálásra

kell számítaniuk, ha ez nem érinti különösebben a munkafegyelmet. A legnagyobb problémát és fejtörést az egyes cigány családok viszonylagos nagy létszáma adja. Pl.: jelentkezik munkára egy cigány házaspár, 7 vagy 8 kiskorú gyermekével. Ketten dolgoznak és 9-en vagy 10-en étkeznek az állami gazdaság konyháján. A napszám kb. egyenlő, az ilyen körülmények közötti napi előfizetés étkezés összegével. „Nehéz munkát végzek, és nem kapok semmi pénzt” – mondja a cigány. A vége az, hogy otthagyja munkahelyét, evvel-avval kísérletezik, és csak akkor jelentkezik újra munkára, ha már nagyon megszorult. Természetesen az állami gazdaságnak nem érdeke az ilyen megbízhatatlan – hol kilépő, hol belépő – munkások alkalmazása és viszonylag felvételüktől, vagy egyenesen megtagadja. Ott könnyebb a helyzet, ahol a cigány munkavállalók a nagyszülők gondjaira tudják bízni gyermekeiket, viszont sok gyereket nem szívesen vállalnak a legközelebbi hozzátartozók sem –, még ha cigányok is az illetők. S nem utolsósorban a cigány anya annyira ragaszkodik gyermekéhez, annyira maga körül szereti látni családját, hogy még kis időre sem válik meg tőle szívesen.

E komoly és fontos probléma mielőbbi orvoslásra vár, mert nem lehet közömbös, hogy az állami gazdaságok, ezek a megyeri cigány tömegek számára oly különleges jelentőséggel bíró, mondhatni egyetlen munkahelyek, milyen lehetőségeket tudnak találni és teremteni a cigány munkavállalóknak. Mégpedig úgy, hogy az sem lehet cél, hogy csupán a férfiak dolgozzanak.

A megfelelő munkaalkalom – és nemcsak nyáron, hanem télen is⁽¹⁹⁾ – biztosítása után a következő feladat: a lakáshelyzet megjavítása. A megyénkben lakó cigányok többsége még mindig egészségtelen, alacsony és szűk putriban lakik. Ez nem megyei specialitás, mert sajnos a Magyarországon élő mintegy 200 ezer cigányból 150 ezer lakik még mindig putriban és kunyhóban.⁽²⁰⁾ Az évszázados mulasztásokat nem lehet az egyik napról a másikra jóvátenni, bár kormányzatunk mindent elkövet, hogy meggyorsítsa ezek felszámolását – hozzásegíti a cigányokat házhelyek vételéhez és terveket készít a jelenlegi mostoha lakáshelyzet mielőbbi felszámolására. De már eddig is – az utóbbi években – több új, cseréptetős és padlásos ház épült a megye több községében.

A házak bútorzata szegényes. Igaz, nem szabad általánosítani, mert a pl. Tótkomlóson lakó **Kherar** cigányok egyik-másik családjának lakásberendezése és bútorzata semmivel sem marad el a községben lakó szlovák vagy magyar parasztok átlagos színvonalától, sőt, némelyike felül is múlja azt, viszont a pl. Végegyházán lakó **Masar** törzsbeli cigányok igen szegényes körülmények között élnek, a lakások túlsúlyosak, kevés a bútorzat, sokan alusznak földre tett szalmán és a higiéniaiával is meglehetősen hadilábon állnak, ami ilyen körülmények között nem is csoda. Ehhez hozzá kell tennem, hogy a Masar cigányok egyike a legutoljára letelepedett cigány törzseknek, míg az előbb már említett tótkomlósi Kherar cigányok,

már igen régen laknak a községben.

Háziállatot, az oláh cigányok – kivéve a kutyát és lovat és némely helyen a disznót – nem tartanak. (A csak cigányul értő kutyák hangos ugatással fogadják a közelédőt.) A lovakra nagy gondot fordítanak, s ennél fogva a férfiak egyik legfontosabb kötelessége: a takarmány szerzése. Ez még nyáron könnyebben megy, de a téli hónapok a legtöbbször lesóványítják a szegény jószágokat.

A lovaknak az a hasznuk is megvan, hogy szekérbe fogva elhúzzák az azon ülőket rokonlátogatásra, városokba, bűcsűkba. Az egy törzsbe tartozó cigányok között igen erős az összetartozási érzés, nagyon szeretik és mindenben segítik egymást. Az sohasem fordul elő, hogy egymástól pl. ellopjanak valamit. Ez nemcsak erkölcsi felfogásukba ütközne, hanem tiltja a cigány törvény is. (Már másfajta cigánytól lopni nem bűn.) A törvények betartására az úgynevezett „cigány törvényszék” ügyel. Ha valaki, az ősi cigány szokásoknak nem megfelelő módon cselekszik, a cigány törvényszék összeül.

Pl. egy cigányfiú megszöktet egy lányt, két napig vele él, aztán otthagyja. A lány szüleinek kérésére összehívják a cigánytörvényszéket, mely kizárólag a legidősebb cigány férfiakból áll, s az ügy letárgyalása után a legidősebb dönt, illetve ítéletet mond. Az ítélet ellen nincs fellebbezés, s e pusztán tekintélyen és a közösség összetartó erején alapuló döntést, a felek minden esetben be is tartják. S mivel e törvényszéknek fenyítő joga nincs, a törvény elfogadása, melyet az előbb említett eset is példáz, fejlettebb erkölcsi érzékre vall. E társas bíráskodásnak természetesen megvannak a maguk sertartásai, s az eljárás lefolytatásának szigorú szabályai.⁽²¹⁾ E régi törvénykezési szokás az oláh cigányság egyes nemrégiben letelepedett törzseinél van életben általánosan, míg a többieknél ritka, illetve hiányzik.

Ha utcán találkozunk cigányokkal, feltűnik, különösen

ami a nők ruházatát illeti, hogy nem öltöznék egységesen. Vannak, akik városias öltözetben járnak, vannak, akik a környezetben élő parasztasszonyok viseletét hordják, vannak, akik tarka, láb-szárközépig érő, egy vagy több úgynevezett „szélesszoknyát”. Könnyen kitalálhatjuk, hogy ezek a nők különböző cigány csoportokhoz tartoznak. Kivételre csupán a városokban találhatunk. Érdekes, hogy míg Békés megyében a szélesszoknyát „csúnyának” tartják és viselőjét majdnem hogy lenézik, addig például a Dunántúlon, az oláh cigány asszonyok többsége ezt a tarka szoknyát hordja és elegáns, városias ruhába öltözött férje mellett, így megy például Pécs utcáján. (A kalocsai – az oláh cigányok szerint az úgynevezett legmagasabb kasztba tartozó, lovar asszonyok is szélesszoknyát hordanak.) Tehát, a viselet vidékenként és tájanként is változik.

Az asszonyok kötelesek fekendőt hordani, mivel a férfiaknak nem szabad hajadonfővel látnia őket. Fésülködni is – a kendő szárnyait felhajtva – alatta fésülködnek. Azonban ennek betartásának szigorúsága és más, például a nőket alacsonyabb rendűnek tartó szokások,⁽²²⁾ enyhültek és manapság, csupán a legutoljára letelepedett, egyes nemzetségek tartják.

A férfiak öltözetét vizsgálva – rendességétől eltekintve – nem sok jellegzetességet figyelhetünk meg, kivéve talán a kalapok színét. A Masar, **Bugar**, **Curar** törzsbeli cigányok a sárga és zöld színű kalapokat kultiválják, míg a többiek inkább a szürkét.

Táplálkozásuk nem sokban különbözik a környező lakosságtól, legfeljebb az étkezés rendje és az ételek minősége szempontjából. „Nemzeti” eledelük a káposzta és a bókoli.⁽²³⁾

⁽¹⁶⁾ **Kamill Erdős**: Gypsy Horse-Dealers in Hungary (Journal of the Gypsy Lore Society, Vol. XXXVIII. Parts. 1-2.-Edinburg, 1959.)

⁽¹⁷⁾ Pl. Tótkomlóson és Ref. Kovácsházán.

⁽¹⁸⁾ Ha oláh cigányokról beszélünk, talán lesznek olyanok, akik kissé elhúzzák a szájukat. A múlt bűnei közé tartozik többek között az is, hogy a cigányság egyes csoportjait egymás ellen uszította. Az oláh-cigányokat: „vad” és „rabló” jelzőkkel illette és sajnos, így került ez be a köztudatba is. Pedig az oláh cigányok között is szép számmal akadnak becsületes és dolgozó emberek, ugyanúgy, mint például a magyar cigányok, vagy akár a magyarok között. (Sajnos az oláh cigány elnevezés nem éppen a legszerencsésebb, de egyelőre még is el kell fogadnunk, mivel évszázadokra visszanyúló, nemzetközileg használatos elnevezés). A végső cél természetesen az, hogy megszűnjön az egyes cigány csoportokat jelenleg is elválasztó, sovinizmus felé hajló kasztsszellem.

⁽¹⁹⁾ Erőteljesebben kell belevonni a cigányokat a szövetkezeti mozgalomba. Gondolok itt nemcsak a mezőgazdasági, hanem az ipari szövetkezetekre is, pl. kosárfonó, bádogos, stb.

⁽²⁰⁾ **Pogány György és Bán Géza**: A magyarországi cigányság helyzetéről. Kézirat. (Budapest, 1957) – 28. old.

⁽²¹⁾ Most dolgozom „Cigány-Törvényszék” c. tanulmányomon, melyet a Néprajzi Közlemények elnevezésű szakfolyóirat szerkesztőségének fogok rendelkezésre bocsátani.

⁽²²⁾ Pl. a cigány nő nem ülhet közös asztalnál a férfiakkal, az utcán mögötte megy, ha főzésnél véletlenül megérinti szoknyájával a főzőedényt, úgy az ételt ki kell önteni, mert tisztátalanná vált, stb.

⁽²³⁾ Parázsban sült, lapos kenyér.

(Temesvár, 1913).
– vége –

„Sokan leszünk romák a rendőrségen” (2.)

Bevezetés a cigányok és rendőrök kapcsolatáról szóló bibliográfiához

**Részletek a Döbröközi Cigányokért
Szociális és Kulturális Alapítvány által kiadott CD anyagából.**

„A mai magyar rendőrség tevékenységében – mint ahogyan más országok rendőri szerveinek munkájában is – tapasztalható az előítéletes gondolkodás, a szóbeli és tettlegességben is megnyilvánuló durvaság, indokolatlan erőszak.....”¹

Prónai Csaba egyik tanulmányában² több példán keresztül mutatja be a cigánysággal kapcsolatban máig élő előítéleteket. Bemutatja azt is, hogy a kulturális antropológiai kutatások nyomán milyen új ismeretekkel rendelkez(het)ünk ezekkel kapcsolatban, amik talán reményt adnak arra, hogy ezek az előítéletek, ha lassan is, de megváltozzanak.

Az egyik ilyen, magát makacsul tartó előítélet a cigányok ápolatlansága, „piszkossága”. Az európai megjelenésük óta sok helyen a járványok, betegségek megjelenését a cigányokkal kapcsolták össze.

Természetesen ennek Magyarországon is megtaláljuk a példáit. Állatjárványok esetén elfogadott magyarázat volt, hogy azt a vándorló cigányok terjesztik szándékosan, hogy az így elhullott állatokat elfogyasztva jussanak élelemhez.

Még a 20. században is foglalkoztatta ez a törvényhozást, és szigorú rendszabályokat próbált meg bevezetni.³

A cigányok lakhelyeit, a telepeket folyamatosan úgy kezelték, mint lehetséges járványok gócpontjait. A korabeli sajtóban többször, évről évre visszatérően olvashatunk cigány telepek karanténba helyezéséről⁴.

A két háború közötti orvosi lapokat átnézve is rendre találkozhatunk olyan írásokkal, amelyek a cigányok közegészségügyi veszélyességéről értekeznek.⁵

Megoldást is kerestek erre a problémára, amit meg is találtak. No nem a legkézenfekvőbb megoldást, a telepek megszüntetését választották⁶, javítva az ott élők életkörülményeit, hanem időről, időre fertőtlenítő akciókat szerveztek, amik a legutóbbi időig megmaradtak, ahogy arról a Roma Sajtóközpont kiadásában megjelent könyvben is olvashatunk.⁷

Ha leegyszerűsítve vizsgáljuk a magyarországi cigányok történetét, akkor azt is mondhatjuk, hogy a felmerülő gondokat, a „cigánykérdést” vagy közegészségügyi, vagy pedig rendészeti problémaként kezelték és próbálták megoldani⁸.

¹ Bolyai János: A rendőrség és a cigányság viszonya Magyarországon. Belügyi Szemle, 1997. 6.sz.12-35.p. Mk: Csányi Klára /szerk/: Szöveggyűjtemény a kisebbségi ügyek rendőrségi kezelésének tanulmányozásához. Budapest, COLPI 1997. 219-235.p.

² Prónai Csaba: Néhány kulturális antropológiai megjegyzés a cigány kultúrák sokféleségéről. In. Deszpot Gabriella – Diósi Ágnes /szerk/: Fejéről a talpára. Budapest, Fővárosi Tegyes-Ökonet 2004. 21-35.p.

³ Kóborcigányok miatt pusztul az állat. Kis Újság, 1929. március 1. 50.sz.2.p.

⁴ Például: K.L.: AZ egészségügyi hatóság ostroma az „anyaváros” ellen. Kecskeméti Közlöny, 1937. március 28. 10.p. és V.K.: Helyszíni riport a lezárt Cigányvárosból. Kecskeméti Közlöny, 1942. április 1. 3-4.p. Mindkét újságcikk a kecskeméti cigánytelep egészségügyi zárlatáról ír, de természetesen más években is találhatunk ilyen híradásokat a korabeli sajtóban.

⁵ Például Johan Béla, akit először – nem kellő körültekintéssel – a cigányokkal kapcsolatos egészségügyi program névadójának választottak, több írásában is kitért a tifuszjárvány veszélyére, amit szerinte a cigányok terjesztenek. Ilyen írásai voltak például: A magyar közegészségügyi munka útja. Népegészségügy, 1942. 1367-1397.p. és A magyar közegészségügy területi kérdései. Népegészségügy, 1943. 776-796.p..

⁶ Ez egyébként a mai napig nem sikerül. A kutatások szerint napjainkban is számos telep és telepszerű környezet található, ahol a cigányok rossz lakásvizonyok mellett, egészségtelen környezetben laknak.

⁷ Bernáth Gábor /szerk/: Zor sila najaripe. Kényszermosdatások a cigánytelepeken. Budapest, Roma Sajtóközpont 2002. 145p.

⁸ Ez gyakran össze is kapcsolódott, például: Eperjessy Pál: Rendezzék végre a cigánykérdést is. Magyar Orvosok Nemzeti Egyesülete, 1939. május 1. 100-101.p. Eperjessy az írásában olyan megoldást javasol, hogy a cigányokat zárják munkatáborokba.

A másik ilyen magát makacsul tartó előítélet ugyanis a cigányok bűnözésével kapcsolatos.

A megjelenésük után csaknem minden krónikában megemlékeztek arról, hogy ezek a vándorlók híres tolvajok.

A különböző országokban, hozott kiutasító rendeletek is rendre megemlíti a cigányok által elkövetett bűncselekményeket, mintegy megpróbálva ezzel indokolni a kegyetlen intézkedéseket.

A cigány vándoriparosok megjelenését egy lakott területen mindig gyanakvással fogadták. A cigány kézművesek így próbálták meg értékesíteni, élelemre és egyéb használati tárgyakra cserélni az általuk gyártott árukat, illetve elvállaltak és elvégeztek minden más munkát, ami révén megélhetésüket biztosíthatták. A településeken élők az áru értékesítését, a falvakban végzett munkát azonban csak álcázásnak vélték. Meg voltak győződve arról, hogy a cigányok ilyenkor kémlelik ki a házakat, ahová később lopási céllal szándékoznak visszatérni.

Ez az előítélet még az 1980-as években is tartotta magát. Ekkorra már több cigány ember a helyi tanácsoknál kereskedői engedélyt váltott, aminek birtokában a falvakat járták és összegyűjtötték azokat az anyagokat (tollat, rongyot, stb.), amikre a gazdaságnak szüksége volt. Annak ellenére, hogy ez a tevékenység gazdasági igényt elégített ki, azaz szükség volt rá, az összegyűjtött anyagra kereslet volt, mégis a rendőrségen belül utasításként szerepelt ezeknek a kereskedőknek a fokozott ellenőrzése. Akárcsak a két háború között⁹, ekkor is ajánlott volt a kereskedőnek a faluban jelentkeznie. A két háború között ez a jelentkezés a jegyzőségeken, a községi bírónál történt, a későbbiekben pedig a faluban szolgálatot teljesítő rendőrnél, aki így figyelemmel tudta kísérni a kereskedő cigány embert. Igyekezett a kereskedő tevékenységét nehezíteni oly módon, hogy valami szabálytalanságot keresve szabálysértési eljárást kezdeményezett, és erre a szabálysértésre hivatkozva, javasolta a kiadott engedély visszavonását.

A cigányokról minden rosszat feltételeztek, a legképtelenebb bűncselekményeket tulajdonították nekik. Ilyen volt például az emberevés vádja is. A fennmaradt iratok szerint először 1782-ben folytattak ellenük emberevés vádjával nyomozást, számos ember eljárás alá vonva, majd halálra ítélve. A kivégzéseket végül II. József állíttatta le, aki a korabeli sajtóból értesült a történetekről.¹⁰

Csaknem 150 évvel később a kassai bíróság tárgyalta egy olyan bűnügyet, ahol a vádlottként szereplő cigányokat ugyancsak emberevéssel gyanúsítottak meg. 1926 és 1929 között számos újságban cikkeztek erről az esetről is, sőt a tárgyaláson néhány újság kiküldött tudósítóval képviseltette magát.¹¹

Természetesen a korabeli sajtóban más esetekről is olvashatunk. Ebben az időben főként a vándorló cigányokat tartották veszélyesnek¹², feltételezve, hogy létfenntartásukat kizárólag bűncselekmények elkövetésével biztosítják¹³, de írnak zsebtolvajlásról¹⁴, csalásról¹⁵, sőt rablógyilkosságról is, ahol a bonyodalmat az jelentette, hogy nem volt meg az áldozat.¹⁶

Voltak olyan bűnesetek is, amik egészen szélsőséges megnyilvánulásokat hoztak elő. Például az 1907-es dánosi eset hisztérikus hangú újságcikkeket eredményezett¹⁷. Az egyik ilyen írásban egyenesen a vándorcigányok kiirtását követelte a cikk szerzője. Ennek a bűncselekménynek a nyomán a csendőrség több száz cigány embert gyűjtött össze, és nyomozás ürügyén hónapokig tartotta őket embertelen körülmények között.

1929-től a 257000/1928.BM. rendelet alapján országos razziákat tartottak. A rendelet szerint ezeket a razziákat a „kóborlók” összefogására, és ellenük a szükséges intézkedések megtételére rendelték el, de a falvak, városok telepén lakó cigányok sem voltak kivételek.

Ez a felfogás nem változott meg 1945 után sem. Az akkori rendőrségi gyakorlat ugyanúgy bűnözőként, vagy potenciális bűnözőkként kezelte a cigányokat.

Ennek a kornak az egyik találmánya volt a „cigánybűnözés” kifejezés. Az elkövető származását a bevezetett statisztikai adatlapokon is jelezték.

Ezek a statisztikai adatlapok tették lehetővé, hogy a „cigánybűnözés” alakulásáról évente tájékoztatók jelenhessenek meg¹⁸.

Az előítéletek erősítéséhez a médiák is hozzájárultak. Elég csak a televízió hírhedt Kék Fény című műsorára visszaemlékezni, de az újságok cikkei is rendszeresen közölték, hogy cigány elkövető ellen folyik eljárás.

Máté Mihály

– folytatjuk –

⁹ Máté Mihály: K.M. házalókönyve. Kethano Drom, 2004. 12.évf.3.sz.58-59.p. Ekkor a házalókereskedőnek a jegyzőségeken, körjegyzőségeken, vagy a községi bírónál kellett jelentkeznie, és a házalókönyvét láttamoztatnia.

¹⁰ Puskás Péter-Végh József: Előítélet és vérpad: az „emberevő” cigányok pere. Horpács, Mikszáth kiadó 1998. 171p.

¹¹ Pl.: Négy és fél mázsa irat gyűlt össze az emberevő szepsi cigányok bűnpörében. Híradó (Pozsony), 1929. április 18. 3.p., Szirmai Rezső: Az emberevő cigányok bűnpörének második napja Pesti Napló 1929. május 23. 114.sz.9.p., stb.

¹² Annak ellenére, hogy az 1893 január 31-én végrehajtott cigányösszeírás során megállapítást nyert, hogy az akkori országban élő 274.000 cigány közül még a tízezret sem tette ki a vándorlók száma. Herrmann Antal (szerk): A Magyarországon 1893 január 31-én végrehajtott cigányösszeírás eredményei. Budapest, 1895.98p.+81p.

¹³ Pl. Lits Gyula: Oláh cigányok. Budapesti Hírlap, 1902. március 30. 33-34.p.

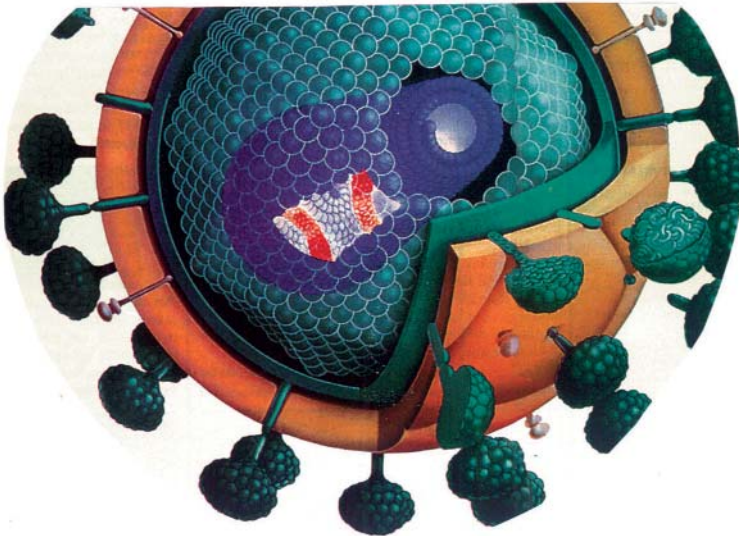
¹⁴ Veszedelemes ölelés. Győri Hírlap, 1902. szeptember 28. 6.p.

¹⁵ Angyalkát egyévi börtönre ítélték. Somogyi Hírlap, 1944. október 6. 2.p.

¹⁶ Gaál Ferenc: Egyre bonyolultabb az érdi rablógyilkos cigányok pöre. Pest, 1940 november 27. 7.p.

¹⁷ Zsolt (Porzolt Kálmán): Esti levél. A mi cigány hírünk. Pesti Hírlap, 1907. augusztus 6. 9-10.p.

¹⁸ Tájékoztató a cigánybűnözés egyes kérdéseiről Bp. legfőbb Ügyészség Titkársága 1976. 41p., vagy Tájékoztató a cigánybűnözés alakulásáról 1980-1982 években Bp. Legfőbb Ügyészség 1983.

Érthetően az AIDS-ről (2.)

Magyarországon évről-évre nő az AIDS veszély, amiről nem beszélünk eleget, de szembe kell nézni a problémával, annál is inkább, mert 2005 óta 40%-al emelkedett hazánkban a HIV-fertőzöttek száma, így a mai adatok szerint 1345 fertőzöttet tartanak nyilván.

A Lungo Drom szerkesztősége úgy gondolta, hogy felvilágosító kampányt kell indítani az AIDS terjedésének megakadályozására. Sorozatunkban neves magyar és külföldi szakemberektől idézünk (Dr. Pásztor Erzsébet, Mannhardt András, Dr. Pécsi Tibor, Dr. Dömök István, J.L. Gerberding, Reinhardt, Kurth professzorok, valamint Hollán Zsuzsa, Füst György, Horváth Atila, Hilary Koprowsky és Juhani Nagy János. Gyűjtő munkában segítségemre voltak az International Herald Tribune, a Time, az Orvosi Hetilap, az Élet és Tudomány, The Washington Post, Der Spiegel, Delta és a Zycie Warszawy korabeli riportjai, tanulmányai is, a magam gondolatai mellett. Munkánkkal szeretnénk segíteni azoknak a pedagógusoknak is, akik velünk egyetértve kérték lapunktól ezt a sorozatot, hogy beilleszthessék az AIDS elleni felvilágosító programjukba.

A bajt okozó vírus – mint a német Heidrun Graupner írja, „feltehetőleg a hetvenes évek elején terjedt át egy afrikai majomfajról, a cercopithecusról (zöld majom) az emberre.” (Juhani Nagy János jegyzetében azt írja ezzel a majomfajtaival kapcsolatban, hogy „az eredeti munkák a green monkey vagy a meerkatze megjelölést használják. Mind-egyik a cercopithecus aetiops abaeus szavanna-majomra vonatkozik...”) Zaire vagy Uganda népességének 5–15 százaléka, nők és férfiak ugyanolyan arányban fertőződtek meg azóta a vírussal, amely a hetvenes évek végén Afrikából és Haitiről az USA-ba került.” Hilary Koprowsky profesz-

szor a következőket nyilatkozta: „Nem vagyok biztos benne, hogy bárki is meg tudja mondani, mikor fordult elő először ez a betegség. Vajon homoszexuálisok kapták-e meg először, vagy már korábban a haitiak: ez is kérdés. Nekem az a gyanúm, hogy ez a betegség már régóta létezett a haiti lakosság között, de csak akkor vált ismertté, amikor a homoszexuálisoknál megjelent. A betegség már nagyon régen létezik, és nagyon valószínű az is, hogy eredetileg Afrikából származik. Az ottani lakosságtól gyűjtött vérmintákban már 1973-ban találtak olyan ellenanyagot, amely-e betegség kórokozója ellen termelődött és valószínűleg még régebbiek-

ben is megtalálhatnánk. Vagyis alighanem igaz a feltevés, hogy a betegség Afrikából származik, és onnan jutott el Amerikába.” Juhani Nagy János ezt írja: „Általános vélemény szerint Kelet-Afrikában olyan övezeteket találni, ahol férfiak és nők vegyesen, szinte népbetegszerűen szenvednek ebben a hirtelen felbukkant titokzatos kórban, másutt pedig arról olvasni, hogy innen a hatvanas években Haitira költözöttek hurcolták magukkal a bajt.” Nézzük a 60-as éveket. Egy professzor szerint az AIDS-kórokozója hosszú ideje és nagy számban fordul elő a szinte háziállatként tartott zöld majmok szervezetében. A megvizsgált majmok és egy AIDS-

beteg vérének összehasonlításakor kiderült, hogy 185 állat vérében, semmiféle veszélyt nem okozva, megtalálható ugyanaz a vírus. Mióta?

Juhani Nagy János: „Nem ez az utolsó és egyetlen kérdés, mellyel szembe kell néznünk, még akkor is, ha válaszok egyelőre nincsenek. De maradjunk eredeti idő-állomásunkon, 1981-ben. Az esztendő végén az Amerikai Egyesült Államokban 250 megbetegedést tartottak számon. Ki sejtené még ekkor, hogy 4 év sem telik bele és a szám az ötven-szeresére emelkedik! Európa ekkor még mit sem tud a bajról. A WHO adatai szerint 1981-ben már Angliában is leírták a szindrómát homo-

szexuálisok között. A baj felismerését nehezíti, hogy saját tünetei nincsenek. A betegség legyengíti a szervezet immunrendszerét, ezért áldozatai különféle egyéb nyavalyákban betegszenek meg. Ha jellemezni kellene, azt hiszem ez a szó lenne rá a legmegfelelőbb: alattomos.”

Az ENSZ Egészségügyi Világszervezete 1985 decemberében nem rendelkezik a Fekete Afrikára vonatkozó adatokkal, mert csupán Dél-Afrika tett jelentést 23 fertőzésről. Az afrikai országok nemtetszésüknek adtak hangot amiatt, hogy az orvosok földrészüket tartják az AIDS származási helyének, szerintük ez a feltételezés bizonyos fokú fajgyűlöltre utal.

* * *

A nyugat-afrikai Accrában megjelenő kormánylap, a Ghanaian Times visszatartja azt az elméletet, hogy az AIDS az afrikai zöld majmokról terjedt volna át emberekre: „Szégyenletes, ízléstelen és ostoba kísérlet ez arra, hogy a fehérek a legújabb problémájukat a feketék ajtaja elé söpörjék.” A lap szerint „elmúltak már azok az idők, amikor írástudatlan és felfuvalkodott idegenek az afrikaiakat büntetlenül „fekete majmoknak” nevezhették. Most megint valami ilyesmit akarnak kifejezésre juttatni, amikor afrikai majmokat neveznek meg az ember AIDS-szel való megfertőzőinek. Ilyesmit állítani tudományos szégyen...”

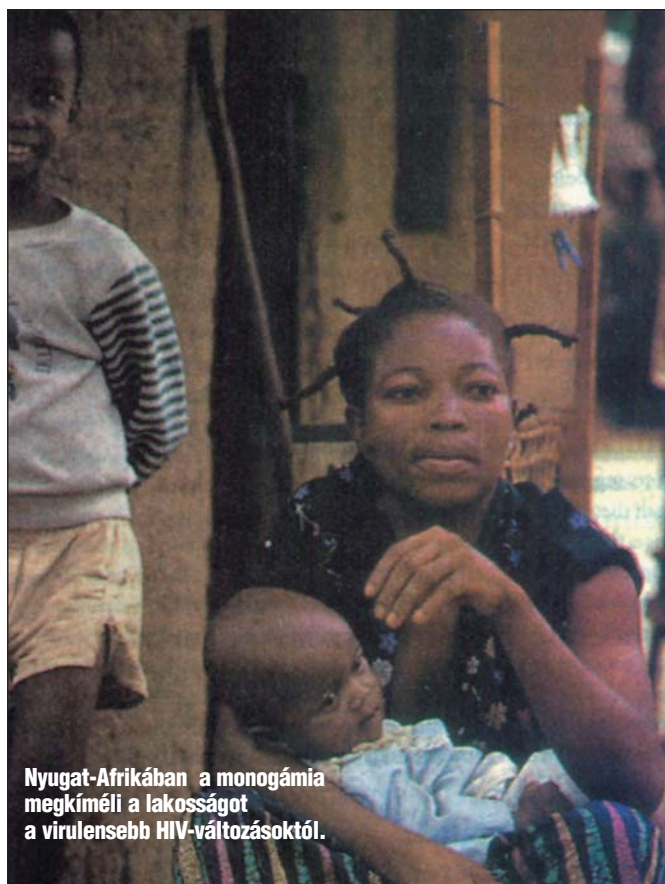
Nem sokkal visszafogottabb a kelet-afrikai sajtó sem. A Daily Nation hosszabb cikkének címe: „A nyugatiaknak nincs bizonyítéka arra nézve, hogy Afrika összefüggésbe hozható a gyilkos vírus eredetével.” A lap érvelése arra épül, hogy Afrikában millió szám élnék rosszul táplált és számtalan trópusi betegségtől krónikusan legyön-

gült emberek. Ha a szerzett immunhiány tünetegyüttes is elkapta volna őket, akkor ugyancsak millió szám kelene meghalniuk. A kutatóknak – véli a Daily Nation cikkírója – egyébként is előbb a maláriára, álomkór-ra, bilharziasisra (ez főképpen trópusi vidékeken előforduló máj, hólyag és bélpanaszokkal járó betegség), amőbafertőzésre, és más tró-

pusi fertőző betegségekre kellene koncentrálniuk, amelyek sokkal több halálos áldozatot követelnek, mint az AIDS.”

nyezője az AIDS afrikai elterjedésének. Az adatok azt bizonyították, hogy ezen a kontinensen a betegség terjedésében a heteroszexuálisok közötti promiskuitás, a gyakori partnercsere látszik a legfontosabbnak.

A brüsszeli konferencián az afrikai résztvevők közül kb. ötvenen nyilatkozatot írtak alá, amely szerint a tanácskozáson elhangzott

Nyugat-Afrikában a monogámia megkíméli a lakosságot a virulensebb HIV-változásoktól.

pusi fertőző betegségekre kellene koncentrálniuk, amelyek sokkal több halálos áldozatot követelnek, mint az AIDS.”

* * *

1985. novemberében ötszáz szakértő tanácskozik Brüsszelben, az „AIDS Afrikában” címmel rendezett kongresszuson. Dr. J. Desmyter Belgiumból azt állította, hogy „az átlag Afrikainak 90 százalék esélye van arra, hogy megfertőződik az AIDS vírussal, ha vérátömlesztéskor olyan vért kap, melyet előzőleg nem vizsgáltak meg.” A konferencia résztvevői szerint a vérátömlesztés csak egy té-

előadások „nem nyújtanak megcáfolhatatlan bizonyítékot arra, hogy az AIDS Afrikából terjedt el.” Az afrikai orvosok szerint azok a törekvések, amelyek a kór keletkezését az ő kontinensükhöz kapcsolják, nem segítik elő a betegség kutatását, mivel az AIDS az egész világot érintő probléma. És a szakmai vitába politikai felhangok is beszüremleken. Sok szakértő szerint az eredet helyének lokalizálása és feltárása rendkívüli jelentőségű mind a betegség gyógyítása, mind pedig terjedésének lelassítása vagy megakadályozása szempontjából. A tu-

dósok egy csoportja úgy vélte, az AIDS-nek az említett közép-afrikai országokban észlelhető rendkívül széles körű és gyors ütemű elterjedése valószínűtlenné teszi, hogy oda kívülről hurcolták volna be a kórt! Azaz vagy egy régi, de eddig fel nem fedezett betegségekről van szó, vagy egy vírus mutációjáról. A brüsszeli konferencia nem tudott dűlőre jutni a mellette vagy ellene kérdésben. Afrikában dolgozó angol és német kutatók azt nyilatkozták az angol The Lancet hasábjain: „úgy tűnik, hogy az AIDS-járvány Afrikában vagy egyidejűleg keletkezett az amerikai, illetve az európai járvánnyal, vagy valamivel később. Vizsgálataink eredményei nem támasztják alá azt a hipotézist, hogy az AIDS eredete afrikai.”

Az afrikai államok mindegyike félték beismerni az AIDS előfordulását – írja Juhani Nagy János. Az uralkodó feltételezést a betegség származását illetően a hivatalos szervek széles körben elvetik, és megnyugvással szemlélik, hogy a tudósok körében kialakulóban egy harmadik tábor, amely azt vallja, valószínűleg nem lehet felderíteni az AIDS kiindulópontjának pontos helyét és idejét. Ugyanakkor a közép-kelet-afrikai országokban, ahol a hivatalnokok még 1985 karácsonyán is tagadták az AIDS jelenlétét, hétről hétre mind több megbetegedést diagnosztizáltak. Néhány Afrikai ország pedig megtagadta a vízumot az AIDS ügyében kutató újságíróktól. A pánik államosodott Ruandában, amit a legtöbb Afrikai gócnak tekintettek, ahol a fővárosban, Kigaliban a legtöbb megbetegedés fordult elő, és pedig a felső tízezerbe tartozók között, de az AIDS minden társadalmi osztályt veszélyeztet!

**Összeállította:
Szécsi Magda**

Szécsi Magda:

Dina és Dermiás

- a „Koppány meséi” című sorozatból -

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy szépséges cigány legény, akit úgy hívtak, Dermiás. Dermiás hegyek, völgyek lakója volt, erdő zúgásának őrzője, vizek futásának nézője. Úgy elfordult az emberi hazugságtól, hamiságtól, hogy megfogadta, soha többé nem megy se sátrak, se házak közelébe, szót sem vált többé ember fiával, csak a természet anyával, akiben megbízott, mert ő nem csapta be: ha esőt ígért, eső esett. Ha havat ígért, hó esett. Ha tavaszt ígért, tavasz lett. Dermiás boldog volt az erdő adta csendben, boldog az egyedülletben, semmi nem hiányzott az életéből. Gyümölcsön élt, fűben aludt, patak vizében fürdött, s az állatokkal barátságban élt. De egy nap minden megváltozott. Cigány karaván érkezett a völgybe. Sátrakat vertek le, tüzeket gyújtottak, lovakat legeltettek, énekeltek, táncoltak, harsány életerejükkel még tündöklősebb ünneplőbe öltöztették az erdőt, a hegyek-völgyek világát.

Dermiás lopva gyönyörködött az emberekben, de esze ágában sem volt közjük menni, mert jól emlékezett még azokra az időkre, mikor ő is köztük élt, és fájdalmas sebeket szerzett. Ezek a láthatatlan sebek nem gyógyultak még be, a sok egyedül töltött év után sem. Dermiás azt gondolta, nagy az erdő, elrejtőzhet időtlen időig az emberi tekintetek elől, de nem így történt. Egy reggel, ahogy a patakhoz igyekezett, szemben találta magát egy gyönyörű lánnyal, akinek fekete hajában vérvörös virágok pompáztak, szemében a nap ragyogott, arcán pedig még az álom pírja rózsállott. Dermiás mindig ilyennek képzelte el a mesebeli tündérek, amikről nagyanyja mesélt gyerekkorában. De azok a tündérek virágot nevettek, csillagot sírtak, és fűszálon ringatózva énekeltek bűbajos dalokat, amelyektől minden halandó ember úgy érezte, hogy elérkezett élete utolsó órája, és rettegve próbáltak menekülni a hangok elől. Dermiás nem akart elmenekülni. Nézte a csodaszép lányt, és úgy érezte, míg él, nézni tudná az idők végezetéig.

– Mit nézel? – kérdezte a lány Dermiás szemébe nézve.

– Téged, mert szép vagy, mert megmozdítottál valamit az emlékezetemben. Egy mesét, a tündérekéről...

– Nem vagyok én tündér! Dina vagyok, a cigány vajda lánya. Anyám meg a híres gyógyító asszony. Őt keresed?

– Nem keresek senkit és semmit, csak a nyugalmat – válaszolta Dermiás.

– Ó, ismertem valakit, az is a nyugalmat, a békét kereste, és mégis mindig háborúságra talált. Nagyon boldogtalan ember volt.

– Akkor nem jól és nem jó helyen kereste a nyugalmat.

– Hol kell keresni? Mondd el, hogy tudjam – kérte Dina.

– A nyugalom, a béke bennünk van. A tetteink és a gondolataink harmóniájában. Ha az ember mindig mást tesz, mint amit gondol, abból csak boldogtalanság születhet. Én is nagyon boldogtalan voltam régen, mert hagytam, hogy becsapjanak az emberek, és úgy tettem, mintha nem csaptak volna be. Egy nap megelégteltem ezt a csúnya játékot, otthagytam az embereket, idejöttem az erdőbe és azóta boldog vagyok.

– Ez gyávaság! – nevetett fel Dina.

– Gyávaság? – csodálkozott rá a lányra Dermiás.

– Te félsz az emberektől, félsz az élettől! Köztük kell megtalálnod a nyugalmadat. Így könnyű azt hazudni magadnak, hogy boldog vagy. Dehogyan vagy te boldog! A könnyebbik utat választottad.

– Béke van bennem... – hajtotta le a fejét Dermiás.

– És mire használnád a békédet? – kérdezte Dina.

– Semmire... – vont vállat Dermiás elképedve.

– Akkor nem vagy egy hasznos ember. Te csak önmagadra gondolsz. A világon mindennek haszna van. A fű a birkáknak terem, a birka az embereknek hízik, az ember azért táplálja a testét, hogy életben maradjon és segítségére legyen másoknak. Te kin segítesz? Senkin! Mi cigányok nagyon hasznosak vagyunk az emberiség számára. Isten azért teremtett bennünket, hogy vidámságot és vigaszt nyújtsunk számukra azzal, hogy énekelünk, táncolunk, a jövőbe látunk, hogy le tudunk mondani a gazdagságról, hogy a szívünk tele van az élet szeretetével. A cigányok tudják mire születtek. Mi úgy szórjuk szét a bennünk lévő kincseket, mint a földműves a magot a földbe. Te megbújalsz itt egyedül, nehogy megsérülj, nehogy fájdalmat okozzanak neked. Ez gőg! Mert azt hiszed magadról, hogy több vagy másoknál, hogy mások szenvedhetnek, de te nem! Ne félj a fájdalomtól. Embernek születél, akkor emberek között kell élned. Köztük kell megtalálnod a nyugalmadat – mondta Dina, és elfutott.

– Majd gondolkodni fogok ezen! – kiáltotta a lány után Dermiás.

– Gondolkodj, és majd mondok még valami fontosat! – kiáltotta vissza a fiúnak a lány ragyogó szemekkel.

Dermiás hosszan nézett Dina után, és máris egyedül érezte magát nélküle. Megfürdött a patakban, de nem érezte tisztábbnak magát a víztől. Vadkörtét evett, de nem érezte az ízét, nézte a fák lombját, hallgatta az állatok neszt, de mindent elnyomott benne a vágy Dina után. Nem tudott örülni semminek. Két napot bolyongott a völgyben és mélyen elgondolkodott a lány szavain. A harmadik napon elindult, hogy meg-

keresse őt a fekete sátrak között, de a cigánykaraván már nem volt sehol. Dermiás földbegyökerezett lábbal állt a réten és csak nézett maga elé, miközben fejében Dina hangja visszhangzott: „...és majd mondok még valami fontosat!”

– Mit akart mondani? – kérdezte önmagától Dermiás, és végre mozdulni tudott. Meg kell találnom őt! – határozta el, és búcsút intett a völgynek. Nem félt, pedig tudta, hogy útja az emberek közé vezet, ahol újra becsaphatják, mint régen. De ment rendületlenül. Követte a cigánykaravánt, követte szíve hangját, hiszen embernek született...

Pusztai Koppány rajza.

Gertner Livia — (Tamási)

Egy szó

*Mit jelent ma
Az a szó, hogy roma,
Nekem mindent,
Sőt, az egész nemzetemet,
Az összetartást, mely bennünk él,
A szeretetet, mely örökké ég,
A tüzet, mely ki nem alszik,
A büszkeséget, mely vérünkben folyik.
Nektek ez mi,
Egyszerűen semmi,
Megvetitek, pedig azt sem tudjátok,
Milyen szép, amit kigúnyoltok.*

A kreol szín átka

*Már gyermekkoromban tudtam,
Ártatlan szívem megsúgta,
Mit jelent szemetekben a szikra,
Melyet bőröm színe okozta,
Mit jelent e szín nektek?
Gúnyt..., mellyel megvettek,
Azt hiszitek mások vagytok,
Pedig rám hasonlítotok,
Elítélték, bár bűnünk oly együgyű,
Ránk bélyeget ragasztottatok,
Pedig csak a bőrünk más színű,
Én ezen változtatni nem tudok,
De elöttetek is büszkén vallom,
Az én anyám egy roma asszony.*

L. D. Horoszkóp

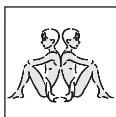
2007. január

KOS (III. 21.–IV. 20.) – Legyen határozott, merjen a saját feje után menni. Ha kigondolt valamit, hajtsa végre, ha vágyik valamire, szerezze meg magának. Érvényesítse az érdekeit, persze mások szempontjainak a figyelembe vételével. Számíthat apróbb egészségügyi problémára. Változtasson az étrendjén! Karrierjében jelentős fordulat következik be ebben az évben!

BIKA (IV. 21.–V. 20.) – Egy válás, vagy kellemetlen jogi intézkedés szinte lenullázhatja anyagiilag. Vigyázzon anyagi függetlenségére! A pénz sohasem lehet egy kapcsolatot összetartó erő! Figyeljen arra, hogy a partnere ne ellenőrizze a jövedelmét, illetve ne kelljen harcolnia azért, hogy bármikor felhasználhassa a pénzét. Párkapcsolata úgy tűnik, az utolsókat rúgja! Gondolkodjon el azon, hogy érdemes-e páros magányban élnie, és döntsön józanul! Ez az év sok új kellemes meglepetést tartogat az ön számára, ha elég bátor és kezdeményező!

IKREK (V. 21.–VI. 21.) – Érzelmileg instabillá válik, könnyen haragra gerjed, túlságosan érzékenyen reagál minden apróságra. Keressen fel egy orvost vagy pszichológust, akivel megbeszélheti a problémáit. Pénzügyei mind jobban összezavarodnak, nagy erőfeszítésébe kerül rendet rakni bennük. Meghozott döntéseiben, ezek végrehajtásában legyen határozott. Ez az év a túlélésről szól...

RÁK (VI. 22.–VII. 22.) – Ha sikerül megoldania egy-egy kényesebb munkahelyi problémát, az nemcsak jó érzéssel tölti el, de az ön-bizalmát is növelheti. Hatalmába kerítheti Önt a magányvágy, át akarja gondolni az elmúlt hónapok, évek történéseit. Feltétlenül tegye meg, tisztázza magában él-

ményeit és a hozzájuk fűződő érzéseit, gondolatait. Ebben az évben különösen és lehetőség szerint kerüljön el minden olyan helyzetet, amiben valamilyen erőszakos cselekedet elszenvedője lehet...

OROSZLÁN (VII. 23.–VIII. 23.) – Különösen ügyeljen az egészségére 2007-ben!!! Ne kockáztasson semmit! Ne dolgozzon erejét meghaladóan, és válogassa meg alaposan hol, és mit eszik! Egy túlságosan magabiztos, ellenkező nemű ember próbál alaposan (sőt, erőszakosan!) beleavatkozni az életébe, amit semmiképp se engedjen, ha kell a konfliktust vállalva is szálljon szembe vele! Magánéletéről, romantikus ügyeiről senkivel se beszéljen, mert egy közeli barát visszaélhet bizalmával. Kerülje a nagy társasági összejöveteleket, ha teheti, mert meglophatják...

SZÜZ (VIII. 24.–IX. 23.) – A munkahelyén várható változások, a házasságában mutatkozó válság megnövelheti a szüz szülöttek betegségekre való hajlamát. Habár a házasság stresszel jár, gyakran épp arra jó, hogy felhívja azokra a dolgokra a figyelmet, ami fölött hajlamos elsziklani... Ebben az évben szakmai sikerekre épp úgy számíthat, mint bukásokra. Önön múlik! Amire biztosan számíthat, hogy barátságai, családi kapcsolatai átrendeződnek, és, hogy ez mennyire tesz jót az Ön közérzetének, azon egyedül csak Ön fog elcsodálkozni!

MÉRLEG (IX. 24.–X. 23.) – Szellemileg friss és összeszedett lesz, ezért simán mennek a dolgai, és ez főleg a munkájára lesz jó hatással! Egy korábbi érzelmi vagy anyagi befektetése most hozza meg a hasznát. Bármennyire szeretné elkerülni, vitába keveredik egy kollégával, esetleg a rokonaival, de ennek nem lesz hosszú távú következménye. Ügyeljen testi épségére, mert könnyen megsérülhet. 2007-ben sokat jár majd gondolatban a múltban, mert meg akar érteni egy dolgot. Sikerülni fog!

SKORPIÓ (X. 24.–XI. 22.) – Társaságban legyen óvatos! Gondolja át kinek mit mond, vagy hogy milyen dolgokba megy bele, mert rosszakarói visszaélhetnek a jó szándékával, vagy a nevével! Főleg a gyarapodással, ingatlanokkal kapcsolatos dolgok határozzák meg ezt az évet. Ügyeljen arra, hogy anyagi lehetőségeit ne lépje túl 2007-ben. Szerelmi csalódásai

miatt érdeklődése az elvontabb, esetleg ezoterikus dolgok felé fordul, aminek segítségével végre megtalálhatja a párját, egy önhöz hasonlóan csalódott, ezoterikus körökben mozgó személyben...

NYILAS (XI. 23.–XII. 21.) – Most, 2007-ben, későbbi életét és sorsát meghatározó nagyon fontos döntést kell meghoznia, a karrierjével, az anyagi helyzetével és a szerelemmel kapcsolatban, és ebben csak önmagára számíthat! Szemérmességből ne mondjon le érdekeiről! Szándékairól, terveiről visszafogottan beszéljen. Konfliktusba keveredhet családjával, mert úgy érzi elárulták...

BAK (XII. 22.–I. 20.) – Határozott, magabiztos fellépésének köszönhetően környezete szinte elképzelni sem tudja, hogy önben mélyen bizonytalanságok, szorongások munkálnak. A legnagyobb félelme az, hogy olyan helyzetekben, amikor nagy szüksége lenne az éleslátásra, felelősségtudatára, rosszul dönt. És bár ennek a félelemnek semmi alapja, arra elegendő, hogy megkeserítse mindennapjait. 2007-ben gyakran kerül döntési helyzetbe, jó döntéseket fog hozni, és ez majd eloszlatja belső kétségeit!

VÍZÖNTŐ (I. 21.–II. 19.) – Jó hangulatú hetek elé néz, és optimistábban fogja látni a világot. Különösen a munkahelyén érzékel kedvező változásokat. 2007-ben sokkal jobb lesz otthonában is a légkör, mert a legsúlyosabb gondjai meg fognak oldódni. Ezek a kedvező változások egészségi állapotára is kitűnő hatással lesznek. Sajnos egy régi, azonos nemű haragosa nem tűnik el az ön életéből, de ideje lenne végre elásni a csatabárdot! Tegye félre büszkeségét...

HALAK (II. 20.–III. 20.) – Csökken a fizikai és szellemi aktivitása, semmibe nincs kedve belefogni, egyre többet álmodozik. Ebből az átmeneti állapotból egy váratlan, konfliktusokkal terhelt, igen jelentős változás zökkenti ki, ami bekövetkezhet a családi körülményeiben vagy a munkahelyén. Felbukkan a környezetében egy igen vonzó személy az ellenkező nemből, akivel igen gyorsan, érzelmektől sem mentes ismeretséget köt, ám azzal legyen tisztában, hogy kapcsolatuk nem lesz hosszú életű! 2007-ben jelentős anyagi haszonra tesz szert egy családtagja által...

A magyarországi cigányság állapota és az elmúlt időszak cigány politikája arra készíti a „Lungo Drom” Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség vezetését, hogy széleskörű összefogást hirdessen meg a cigány kisebbségi önkormányzati képviselők és a szervezetvezetők között, politikai hovatartozástól függetlenül.

Az összefogás fő célja, hogy a cigányság körében tapasztalható leszakadást valós és aktív cigánypolitika megvalósításával megállítsuk. Az eddigi politikai szerepvállalás csak részeredményeket volt képes elérni, valós áttörést nem. Ezen a helyzeten közösen, minden ténylegesen dolgozni kívánó roma politikus, képviselő közreműködésével változtatnunk kell.

Közösen kell megoldást találnunk a legégetőbb problémákra:

- a romák oktatási helyzetére, a szegregáció elleni küzdelemre, a versenyképes oktatás megteremtésére,
- a foglalkoztatás területén tapasztalható diszkrimináció visszaszorítására, a hosszú távú munkalehetőség megteremtésére,
- lakhatás feltételeinek folyamatos javítására, a 19. századot idéző romatelepek felszámolására,
- a súlyos egészségügyi helyzetre, amely a roma honfitársaink életét kb. 10 évvel megrövidíti.

Ezekre a problémákra csak közösen találhatunk megoldást, olyan érdekképviseléssel, amely szakmai alapokon és összefogáson nyugszik. Ezért a Lungo Drom a cigányság ügyét párt- és személyes érdekek fölé helyezve kívánja létrehozni a területi önkormányzatokat és az országos cigány önkormányzatot.

A Lungo Drom minden olyan cigány vezetőt és cigány kisebbségi önkormányzati képviselőt hív és vár a közös gondolkodásra, munkára, aki a felhívásban foglaltakkal egyetért.

Szolnok, 2007. november 27.

Farkas Flórián
elnök

„Lungo Drom” Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

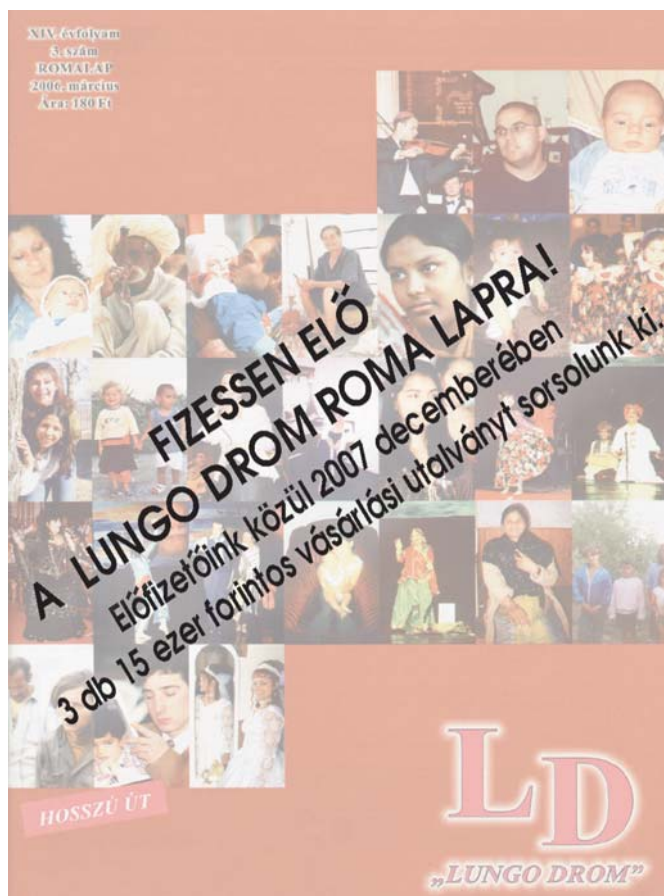
Előfizetési díj
egy évre: 2400,- Ft,
fél évre: 1200,- Ft,
negyedévre: 600,- Ft

A megrendelőlapot és az előfizetési díját a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:

5001 Szolnok, Pf.: 77
Telefon:
(06) 56/513-952, 513-953, 513-954

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

Bada Márta alkotásai

